

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN

worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Venduhuis „DIE HAGHE“ Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst der verkochte goederen. De Directie: H. KRUK.

SCHIEVENINGSCHE VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

HOUD: Het wetsontwerp-Limburg e.a. en de Indische Bestuursopleiding. — Persoverzicht. — Feuilleton. — Stemmen uit de Eur. pers in Nederland. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Ingezonden.

lijkkheid tot verplicht stellen van de academische opleiding voor aanstaande Indische bestuursambtenaren wordt afgesneden.

Het valt niet te ontkennen, dat in deze beschouwingen veel waars ligt. De driejarige opleiding der bestuursambtenaren is werkelijk ten eenenmale ontoereikend, wat reeds in 1911 door de Regeering werd erkend in de bekende Memorie van Toelichting, behorende tot het wetsontwerp tot voorbereiding van het reorganisatieplan-De Graaff. Ook de staatscommissie, ingesteld om te adviseeren over de opleiding der in dat plan bedoelde bestuursambtenaren, brandmerkte de tegenwoordige opleiding als lijdende aan de kwaal der oppervlakkigheid. Het was op aansporing van de in deze staatscommissie zitting gehad hebbende Leidsche hoogleraren, dat de regeering de door de commissie ontworpen academische opleiding voor de tegenwoordige a.s. Indische ambtenaren facultatief stelde. Hiervoor is zelfs bij Staatsblad 1916 No. 79 een tweede, meer op Indische behoeften ingericht, doctoraal examen staatswetenschap ingesteld, waardoor tevens een gelukkige oplossing werd gevonden voor de kwestie van het menigmaal bepleite doctoraat voor den Indischen bestuursdienst. Mag hiermede het vraagstuk der Indische bestuursopleiding theoretisch opgelost zijn, er blijft nog over aan de oplossing practisch nut te waarborgen.

baarheid der oude talen voor de rechtsstudie, doch in het feit, dat voor Nederlandsche toestanden die wijziging ten eenenmale overbodig is. Er zijn hier te lande zooveel juristen, dat vermeerdering van hun aantal slechts een nog grooter overcompleet zou geven. Op zich zelf kan dit echter nooit een bezwaar zijn, daar het toch voor een volk in zijn geheel slechts een voordeel zijn kan, als een tak van wetenschap er meer verbreid raakt. Bovendien zal die toename zoo'n vaart niet loopen, want daar de markt reeds overvoerd is, zullen slechts zij, die studie kiezen, aan wie zij de zekerheid eener loopbaan biedt en die er niet tegen opzien om naar Indië te gaan. Wat de vrees betreft, dat de gymnasia zouden leegloopen, die behoeft niet te worden gedeeld door hen, die zich herinneren, dat nog steeds een groot aantal medici van de gymnasia komt. Het spreekt toch van zelf, dat ouders, die juist om de innerlijke waarde der klassieke voorstudie hun kinderen naar het gymnasium zenden, dit ook in de toekomst zullen doen.

De Nederlandsche wetgever heeft ook aan Ned. Indië te denken. Met iederen dag rijpt in ons Indië het gebrek aan juridische geschoolde landsdienaren meer, en het beste bewijs hiervoor is het feit, dat onder de actief dienende bestuursambtenaren een niet onbelangrijk percentage, niettegenstaande de ernstige moeilijkheden en kosten, welke aan zulke studies in den weg staan, zich op den een of anderen tak van staatswetenschap toelegt. Daarnaast staat het nog steeds toenemend tekort bij de rechterlijke macht. Bij de steeds verder doorgevoerde scheiding van bestuur en rechtspraak in Indië — een steeds sterker sprekende eisch des tijds — wordt het aantal benoemde juristen steeds grooter, en het aantal, dat zich aanbiedt, wordt, zooals bekend, steeds kleiner. En dit alles te verhelpen door steeds hooger op te voren tractementen, door steeds grooter studietoelagen, daaraan valt niet te denken.

Want de moeilijkheid ligt vooral hierin, dat — om van het gymnasium heelemaal te zwijgen — het staatsexamen slechts door een beperkt aantal jongelieden wordt afgelegd en dat deze jongelieden bovendien behooren tot kringen, die slechts weinig met Indië in connectie staan, die niets voor een Indische carrière voelen, en die zulk een carrière ook niet noodig hebben. De moederlandsche maatschappij is nu eenmaal zoo ingericht, dat juist deze kringen de juristen leveren, die in de behoeften van het moederland voorzien. Maar bestuurs- en rechterlijke ambtenaren voor Indië leveren zij niet voldoende, ondanks studietoelagen en beloften van positieverbetering. Juristen moeten aangelokt worden.

Het wetsontwerp-Limburg e.a. en de Indische Bestuursopleiding.

Op het artikel in het avondblad der *N. R. Ct.* van 23 April l.l., onder bovenstaanden titel, waarvoor verleden week reeds een deel werd overgenomen van de rubriek *Persoverzicht* van dit weekblad, wenschte ik in het belang der zaak, waarom 't hier nogmaals de aandacht te vestigen. De ongenoemde schrijver begint met er op te wijzen, dat door het ontwerp-Limburg aan de hand gedane oplossing van het vraagstuk der toelating tot de universiteiten, zoo geheel voldoet aan de behoefte, dat wetgevende macht in den eersten tijd door nadere overzichten evenmin te vinden zijn zal, als voor de netelige conversie van gymnasium en H. B. S. in het lyceum. Derhalve acht hij het gewenscht na te gaan, of de voorgestelde wetswijziging overdaad in alle desiderata voorziet, en beantwoordt die vraag ontkennend, door te wijzen op de niet het vorig jaar bestaande mogelijkheid om voor den Indischen bestuursdienst langs academischen weg voor te bereiden, n.l. door studie in rechtswetenschap of de staatswetenschap of de Indische letteren. Deze studie behoort z.i. geheel als regel gevolgde driejarige studie te vervangen, wat dit is bij de bestaande wetgeving, die voor de Indische en litteraire studien het staats-examen vereist, onmogelijk.

De mogelijkheid om althans voor de rechtsstudie staatsexamen af te schaffen, bepleit de schrijver door een beroep op niemand minder dan Minister Cort van der Linden en prof. mr. Visser van IJzendoorn, die openlijk verklaard hebben, dat de H. B. S. en het gymnasium als voorbereiding voor de rechtsstudie even geschikt achten. Tegenovermaat van voorzichtigheid der heeren Limburg e.s., die, blijkens de memorie van antwoord op het voorstel niet in gevaar willen brengen, door aan een wijdere strekking te geven dan de faculteiten der geneeskunde, en der wis- en natuurwetenschappen, komt schr. op, omdat indien het voorstel zooals het is, voor onafzienbaren tijd de moge-

De mogelijkheid hiertoe wordt nu geopend door het voorstel-Limburg e.s. uit te breiden tot de juridische faculteit, iets waaraan niet gedacht zou kunnen worden, indien kennis der klassieke talen voor rechtsstudie in het algemeen onmisbaar zijn zou. Dat dit laatste geenszins het geval is, na de verwijzing van den schrijver in de *N. R. Ct.* naar de uitspraken der heeren Cort van der Linden en prof. mr. Visser van IJzendoorn, zou ten behoeve hiervan nog kunnen worden gewezen op het ontbreken van eenig verband tusschen de eigenlijke staatswetenschap, vooral staatsrecht en de oude talen; op het voorstel der reeds genoemde staatscommissie, om bij het candidaats-examen aan hen, die in de staatswetenschap willen gaan studeeren, de keuze te laten tusschen Romeinsch recht en oudvaderlandsch recht, op het voorbeeld van Duitschland, waar sinds jaren, zonder eenige schade voor de wetenschap, de rechtsstudie ook mogelijk gemaakt is voor jongelieden, die de zg. Oberrealschule (gelijk aan onze H.B.S. met vijfjarigen cursus) hebben afgehoopen.

Neen, het hoofdbezwaar tegen uitbreiding van het voorstel-Limburg is niet gelegen in de onmis-

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS
Directeur.
Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

ook rechtstreeks van de H. B. S., uit alle groepen der bevolking, ook uit die, welke, om welke reden dan ook, een Indische loopbaan wel op prijs stellen.

Indië heeft hen noodig, kan hen niet ontberen. Men behoeft niet veel inzicht te hebben in de internationale en koloniale verhoudingen om in te zien, dat het een levensvoorwaarde voor een klein land is, te zorgen, dat bestuur en rechtspraak in zijn koloniën worden uitgeoefend op een wijze en door personen, aan wie de hoogste eischen gesteld worden, welke practisch bereikbaar zijn.

Het voorstel-Limburg is op zichzelf reeds verdienstelijk; het verdient, zoals het daar ligt, reeds toejuiching en waardeering, maar het gaat niet ver genoeg en daarin ligt voor Indië een gevaar. Door de stroefheid onzer wetgevingsmachine kan er niet aan gedacht worden om de kwestie eerst af te doen voor de philosophische en medische faculteiten en dan later eens voor de juridische. Juist nu, op dit moment, moet gebruik worden gemaakt van het oogenblik, dat die wetgevende machine door het frissche, gezonde initiatief der heeren Limburg e.s. eindelijk in beweging is gekomen.

Want, zooals de schrijver in de *N. R. Ct.* terecht heeft opgemerkt: gebeurt het thans niet, dan is de zaak voor jaren op het doode punt; en daarbij komt nog, dat een groote prikkel om het lyceum in te voeren (hierdoor zou de Indische bestuursopleiding langs academischen weg ook binnen ieders bereik vallen) thans vervalt. Bij den overvloed van juristen in Nederland, maar die niet naar Indië willen, is dus andermaal een actie als die der heeren Limburg e.s. voor de juridische faculteit niet te verwachten. En een eisch, die alleen voor Indië van belang is, is, als zij niet het departement van koloniën, dat i.e. alles gedaan heeft, geldt, practisch bijna onmogelijk door te voeren. De zaak zou dus, zooals gezegd, vrijwel voor goed van de baan zijn.

Dit nu dient tot elken prijs te worden voorkomen; Indië heeft veel meer behoefte aan meer juristen, dan Nederland aan meer natuurkundigen en scheikundigen; er zijn door het reeds snelle en nog steeds sneller wordend tempo, waarin de ontwikkeling van Indië voortschrijdt, te groote belangen mee gemoeid. En dit niet alleen voor het staatsbedrijf, doch voor de geheele maatschappij; ik denk hier vooral aan de decentralisatie, waarvan, volgens thans niet meer betwiste opvattingen, een gezond uitgroeien een levensvoorwaarde voor onze kolonie is.

Dringend ware het te wenschen, indien de Kamer bij de behandeling van het voorstel-Limburg e.s., ook aan deze, de koloniale zijde van de kwestie, haar aandacht zou willen schenken.

J. W. MEIJER RANNEFT.

Den Haag, 28 April 1917.

Persoverzicht.

Indische week te Utrecht.

In de *N. R. Ct.* van 1 dezer lezen wij: Gistermiddag is onder groote belangstelling de door een Indisch-medische faculteits-commissie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht georganiseerde *Indische Week* geopend door den voorzitter der commissie, prof. dr. C. Eykman.

Spreeker wees op het belang van de bearbeiding van het Ind. geneeskundige arbeidsveld. Te verwonderen is het dan ook niet, zoö zeide hij, dat het door dr. Hulshof Pol en Benjamin opgeworpen plan gaarne door de faculteit werd overgenomen, en de minister van koloniën ook den gevraagden steun verleende.

Daarna was het woord aan prof. dr. Van Loghem, uit Amsterdam, voor zijn lezing over: *de Gouvernements-geneesheer in Nederl. Indië en zijn werking*. Spreeker wees er op, dat in Nederl. Indië een getemperd equatoriaal zeeklimaat heerscht met zeer ongunstige sterftcijfers. (In Batavia 97.9 per jaar per 1000 inwoners, tegenover 15.2 in Nederland). Het groote aantal besmettelijke ziekten in onze tropen is daaraan schuld. Typhus, pest, dysenterie, cho-

FEUILLETON.

De Grenzen van haar Macht.

Een verhaal uit Britsch-Indië.

(Vervolg).

Zij zetten hun paarden aan en reden een poos in draf naast elkander voort. Toen zij aan een bosch met bloeiende roode en witte rhododendrons gekomen waren, zei juffrouw Murray: „Bij „laat mij hopen“ zijn wij gebleven; gaat u nu voort“.

„Ja, „hopen en wachten“ maakt iemand ziek! God alleen weet, wat ik in die twee maanden doorgemaakt heb. Slechts af en toe een goed woord te krijgen, zooals men een hongerigen hond een stuk brood toewerpt, terwijl u met anderen lachtet en schertset! Ik was zoo blij, dat Rodney eindelijk wegging en toen ging u weder met Hawkins uit rijden. Weet u dan niet, hoe mij dat griet en pijnigt!“

„Ik weet wel, dat u afschuwelijk jaloersch is“, luidde

lera, trachoom, heerschen alom en worden door het klimaat in de hand gewerkt. De door de hygiënische maatregelen nog niet voldoende bestreden tuberculose-sterfte in Batavia is driemaal zoo hoog als in Amsterdam. De malaria vooral, de baccillaire dysenterie nemen in de sterfte een leeuwenandeel. In 1914 nog bijna 25.000 pokkegevallen op Java. De vaccinatie zal hierin algehele verandering kunnen brengen. Op Java en Madoera komen omstreeks 10.000 lepra-gevallen voor. Ook de mijuwormziekte (de ankylostomiasis) behoort onder de belangrijke tropische volksziekten. Op het karakter van den werking van den Indischen geneesheer in 't algemeen en op dien van den gouvernementsarts in het bijzonder heeft dit op de voorgrondtreden van de besmettelijke ziekten een belangrijken invloed. In de aller-eerste plaats dient deze van hygiënistischen aard te zijn. De burgerlijk geneeskundige dienst is dan ook allengs gereorganiseerd in een gezondheidsdienst. Naast het toezicht op krankzinnigen, bevordering van de Westersche geneeskunde (ziekenhuizen en artsen-opleiding) komt het Toezicht op de volksgezondheid en het hygiënisch toezicht op het verkeer op den voorgrond. Het geneeskundig laboratorium, 's lands koepokinrichting en het Instituut Pasteur zijn mede hiervoor ingesteld. Spreker illustreerde dit met tal van lantaarn-plaatjes, waarbij telkens naar voren kwam, hoe de Indische Gouvernements-geneesheer door grondige studie van de ziekten en ziektenoorzaken en het zoeken van doelmatige maatregelen ter bestrijding met veel succes werkzaam kan zijn, en ook hier en daar reeds is geweest. De decentralisatie van den geneeskundigen dienst zal hiertoe zeker bijdragen. Aan de verbetering van de woningtoestanden wordt daarbij in de eerste plaats zorg besteed. Terecht heeft de heer Tillema hierop in zijn werk Kromo Blanda gewezen. Niet veel beter is het nog met de drinkwatervoorziening en den vuilafvoer gesteld.

Spreker eindigde met een woord van hulde aan de stichters der tropische geneeskunde, onder wie *Ca-venton* en *Pelletier*, die de clinique therapie van de malaria uitvonden, *Robert Koch*, den grondlegger van de moderne epidemiologie en enkele anderen, ook onzen landgenoot *Eykman*, die met de beri-berionderzoekingen een wereldnaam gemaakt heeft.

In de *Telegraaf* van 28 April j.l. schrijft de heer *Petrus Blumberger* uit Amsterdam onder het volgende opschrift o. m.:

Nederlandsche Taal en Nederlandsche Ambtenaren.

Is de kennis der Nederl. taal niet altijd voor de Inlanders een aanbeveling geweest om in gouvernementsdienst te komen en daarin bevordering te maken?

Deze vraag wordt hier gesteld en aan eene nadere beschouwing onderworpen, naar aanleiding van eene brochure van den heer *M. Ng. Dwidjo Sewojo*, afgevaardigde van het hoofdbestuur van „Boedi Oetomo“ in de deputatie „Indië Weerbaar“, getiteld: „De noodzakelijkheid van de instelling eener Indische volksvertegenwoordiging met wetgevende macht“, die het onderwerp heeft uitgemaakt van de door hem op 3 April j.l. in „Diligentia“ te 's-Gravenhage gehouden lezing in de openbare vergadering der vereeniging „Moederland en Koloniën“ aldaar.

Na het een en ander uit deze brochure te hebben aangehaald, betoogt de heer B. o. a.:

„Intusschen — behoeft 't nog te worden gezegd? — elke groep, elk corps wordt ontsierd door plichtverzakende en ongeschikte individuen, doch de billijkheid vordert, toe te geven, dat waar de bestuursambtenaren er zijn geweest en nog zijn, die in hunne houding tegenover de bevolking gemis aan tact en gebrek aan plichtsbef hebben getoond, de regering steeds aanleiding heeft gevonden tot het uitvaardigen van krachtige voorschriften.

Doch zou men inderdaad meenen, dat de ambtenaren in het algemeen en de bestuursambtenaren in het bijzonder, als regel zoo onrechtvaardig en plichtverzakend zijn geweest of nog zijn?

Moet den ambtenaren dit absoluut gemis aan

het norsche antwoord; toen ik met Hawkins danste, stondt u tegen den muur mij voortdurend aan te kijken. Het was al te dwaas“.

„Is u voornemens met Hawkins te trouwen?“ vroeg hij toen op nadrukkelijken toon.

„Nee“, antwoordde zij, in een schaterlach uitbarstend, „voor echtgenoot deugt hij in 't geheel niet, maar wel hebben wij samen schik gehad om uw nijdig gezicht“.

„U lacht er om, maar ik zal daaraan nog sterven. Luister eens, Milly: Overmorgen moet ik van hier weg. Majoor Wade zegt, dat de overste mijn verlof niet wil verlengen.....“

„Ik vind dien majoor onuitstaanbaar“, zei zij, „zijn oogen doen mij denken aan zwarte slakken.“

„Niettemin moet ik weg, maar vóór mijn vertrek moet u mij een besluit antwoord geven, hetzij ja of neen. Zekerheid moet ik hebben. Zoolang ik die niet bezit, dan ik niets beginnen, ben ik tot niets nut, ik moet telkens tot u terugkeeren, evenals een mot tot het licht.“

„En is het licht dan verantwoordelijk voor de dwaasheid van de mot?“

„In godsnaam geen scherts; het geldt hier mijn leven, althans mijn levensgeluk. Als u neen zegt.....“

„Als ik neen zeg?“ herhaalde zij, de manen van haar pony strijkend.

Middelbare School v. Handel en Administratie.

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELEN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
* STEMPELINRICHTING *

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG.

Spuistraat 36, Telef. 3334.

Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.

ROTTERDAM.

Hoogstraat 334, Telef. 6474.

ARNHEM.

Ketelstraat 24, Telef. 1495.

DORDRECHT.

Voorstraat 289, Telef. 1146.

LEIDEN.

Maarsmansteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest
uitgebreide
Corsetten-Magazijnen
zooowel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

Spekslagerij P. KOK

Groenmarkt 38 - DEN HAAG - Tel. Interc. 2508

Specialiteit in:

FIJNE HAAGSCHE LEVERWORST

ROASTBEAF, KALFSGEHAKT

FRICANDEAU

GELARDEERDE KALFSLEVER

Dagelijks versch.

Bezorging dagelijks door de geheele stad

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA“

Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electricch Licht — Centrale Verwarming
80 Kamers en Salons.

PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f.1.50 EN HOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.

J. DEN HARTOG.

gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

GESCHER & KEMPER

.... Vlamingstraat 22 ....

TAPIJTEN-KARPETTEN

Onovertroffen Collectie.

Adverteeren doet verkoopen.

rechtsgevoel en tact worden aangewreven, zóó algemeen als geschied is — al is dat voorzeker niet bedoeld?

En kan tot die beschuldiging, vooral door het Nederlandsche publiek, dat nog grootendeels onbeslist is gebleven met het werken en streven van de bestuursambtenaren in het Verre Oosten, onder moeilijke omstandigheden in het eenzame binnenland, onder eenwig gefit, — uit het in de brochure mededeelde niet worden geconcludeerd?

Moet zulks niet worden afgeleid uit het verder door den B.O.-afgevaardigde beweerde in zijne lezing en in zijne brochure opgenomen, als een der factoren, waardoor de ontevredenheid van de massa der bevolking nog wordt vergroot, en wel „van af het begin der XXe eeuw tot op den huidigen dag” als volgt weergegeven:

„Vele Europeesche en inlandsche ambtenaren laten zich nog steeds niet veel gelegen liggen aan den voortgang van de Inlandsche bevolking, terwijl zij tegen haar dikwijls minder gewenscht optreden”.

Waar de afgevaardigde van B. O.'s hoofdbestuur zelf ambtenaar is in Indischen dienst, en de vereeniging van Javaansche intellectueelen talrijke ambtenaren onder hare leden telt, zal hij wel over het materiaal beschikken, waaruit hij de noodige stelligheid kan geven aan zijne hiervoren aangehaalde mededeelingen, waarvan de meest opvallende is de „ettelijke malen” gepleegde onrechtvaardigheid dat een Hollandsch-sprekende Javaan uit zijne betrekking werd ontslagen, eigenlijk om geen andere reden, dan omdat hij de Hollandsche taal verstond.

Ongetwijfeld zal de Indische regeering evenzovele malen met krachtige hand hebben ingegrepen om dit schreuwende onrecht te herstellen, en den ontslagen ambtenaar, — althans wanneer met „betrekking” een ambtelijke is bedoeld, in de Indische beteekenis van gouvernementeele, en geen particuliere, waaruit een ontslag, om reden als bedoeld, in zusschen even onbillijk blijft — weer in den dienst te doen opnemen.

De regeering zal toch niet, in strijd met haar hoogsten plicht, hebben gebillijkt, wat in het gewone leven den toets der rechtvaardigheid niet kan doorstaan. Zeker, ook zij kan mistasten en dan is voorloping en redres van fouten alleen mogelijk door *critiek* op hare handelingen, al is men niet volkomen bekend met de overwegingen, welke daartoe aanleiding hebben gegeven.

Misstanden, die tot rechtmatige grieven aanleiding kunnen geven, behoeven niet te worden vermeld, wanneer zij helder aan het licht zijn gekomen, en de begane handelingen in datzelfde licht op den toetssteen van recht en billijkheid worden gebracht.

In dit opzicht is dan ook het streven van „Boedi Oetomo”, die zich van de oprichting af verheugen mag in de sympathie van het Europeesch en Inlandsch bestuur, inderdaad een schoone, — al kan soms de wijze, waarop dat streven tot uitdrukking komt, zeker aanleiding geven tot beschuldigingen aan het adres van geheele categorieën van ambtenaren van de zijde van het groote en onwetende publiek.

Dit laatste te voorkomen is het doel van dit artikel.

De jongste aardbeving op Bali.

Hebben wij verleden week de aandacht gevestigd op een schrijven hiéover in *De Telegraaf* vermeld, thans willen wij ook wijzen op hetgeen in de *N. R.* van 28 April jl. o. m. staat:

„Aan een particulieren brief, gedagteekend Denpasar 25 Jan. '17, is het volgende ontleend:

„We hebben ontzettende angsten uitgestaan, maar laat ik voorop zeggen, dat we gelukkig geen ongelukken gehad hebben bij de ontzettende aardbeving.

„Vandaag is het Donderdag en de eerste dag, dat we tot op heden 11 uur geen schok meer gevoeld hebben.

„Nu we door te telefoneeren naar Djembrana (vanwaar steekt een man in een prauw over naar Banjoe-

„Zal ik, zoodra men mij in mijn regiment kan misstrouwen, verlof nemen, naar Engeland terugkeeren en wachten daar weder in mijn plooi te komen. Als ik er blijf, ga ik naar de haaien. Zeg dus ja of neen, Billy.” smeekte hij, haar bedroefd aanstaarend. „Ontroost u over mij, ruk mij uit deze ellende.”

„Ellende — noemt u uw toestand?” vroeg zij met een spottlach.

„Ja, Ellende. Af en toe ben ik wel eens zalig en moede, doch dat duurt altijd slechts enkele oogenblikken en de ellende geheele dagen en nachten! Ik weet, dat ik niet de eenige ben, die u tot vrouw begeert, maar dat ik uwer misschien niet waardig ben, maar niemand kan u zóó innig liefhebben als ik. Ik weet, dat ik u niet voor u niets beteeke, dat mijn vermogen hier niets afdoet, maar ten slotte kan ik daardoor toch al uw wenschen bevredigen, voor zoover dit met drie duizend pond per jaar mogelijk is. U zult u kunnen kleeden, zooda's uw hart dit begeert, de diamanten van mijn moeder dragen, en als u het liever hebt, ga ik uit dien dienst, hoe zeer ik ook niet hart en ziel militair ben.”

Juffrouw Murray had hem aandachtig aangehoord. „Drie duizend pond per jaar — het was dus geen overmatige eisch, dat men hem rijk noemde en van de diamanten hoorde zij nu voor het eerst.

wangi) dus weer eenige verbinding met Java hebben, zijn we tot de ontdekking gekomen, dat er op Java niets is geweest. Wij dachten namelijk, dat wij hier de naweën van een ontzettende beving op Java hadden gehad, maar neen, op Java niets, op Lombok was een heel lichte schok waargenomen. Zoo juist kwamen er berichten, dat de Batoer, bij Kintamani, een krater, hevige rookkolommen uitblies en we zijn met den auto een eind op weg gegaan om te kijken, maar dat ging niet, daar de berg heelemaal in de wolken was gehuld. Er is tot dusverre 1 mensch tot aan Kintamani geweest, maar de berichten daar vandaan zijn ontzettend. Een dessa of dorpje is heelemaal niet meer terug te vinden, een dorpje, dat aan het meer lag, absoluut weg, en van de 400 menschen, die er in wonen, zijn er slechts 100 te vinden, de rest heelemaal bedolven, en daar het precies op den rand ligt van een ravijn, is er niemand te vinden die wil gaan uitgraven, omdat steeds door nog maar de aarde wegschuift. Zielig hé? Verder komen er steeds meer berichten binnen, nu van alle districten in Zuid-Bali en zijn er alles en alles bij elkaar zeker een 12 à 1500 dooden en vermisten. Het is ontzettend als u alle verhalen hoort en alle ellende. Bijvoorbeeld 6 kerels, die op een helling zaten gras te snijden, vallen te pletter door den schok in de rivier; menschen van wie halve voeten afgeklemd zijn door vallende brokken steen, enfin, ontzettend is het en dan maar die voortdurende angst van ons, dat er nog meer schokken komen. Maandagavond om 7 uur was er weer een vrij hevige schok, toen 's nachts om een uur of 4 weer. Dinsdagochtend om half 10 en 's nachts om 12 uur. Woensdagochtend om 10 uur, maar nadien geloof ik niet dat er nog meer schokken geweest zijn. En mijn huis, o mijn lieve menschen, als jelui dat eens konden zien. Geen stoel staat er meer in, het is een bende als in een huis, dat ze aan 't bouwen zijn. Heele zwermen menschen zijn bezig bamboes in de bosschen te kappen en daarvan wordt dan ook op mijn erf, d. w. z. in den tuin, een klein huisje gebouwd, waar ik zoo lang in kan wonen, want het is zoo geen doen, dat begrijpt u wel en vooral dat hameren en kloppen maakt me gek, want telkens denk je, dat het weer begint.

Naar Tabanan is niet te rijden vanwege de ontzettende scheuren, die de weg daar heeft, naar Batoerit geen idee van om er te komen, alles ligt vol scheuren, en waar vroeger een weg was, is nu een ravijn.

Die Batoer schijnt al lang te werken, want ik heb laatst nog eens geschreven, dat we hier toch zoo veel aardbevingen hebben; immers in de 9 maanden, die ik nu hier ben, heb ik al 7 aardbevingen meegemaakt, en menschen, die al 4 en 5 jaar op Bali zitten, zeggen, dat ze in al die jaren niet zooveel kleine schokken hebben gevoeld als deze laatste 6 maanden, dus dat Batoertje schijnt al lang inwendig aan 't werk te zijn. Toen wij op Kintamani waren, schreef ik nog, naar ik meen, dat er altijd kleine rookwolken uit den Batoer opstijgen, maar nooit had ik gedacht, dat ik nog zoo iets mee zou maken. We hebben al tegen elkaar gezegd, dat we God mogen danken, dat we allen thuis waren. Immers, hoe dikwijls is het niet al voorgekomen, dat een van ons allen, of wij met een paar luitjes, den Zaterdagmiddag benutten om naar boven in de kou te gaan, om Zondag terug te komen. Gode zij dank, was niemand van de onzen op dat plan gekomen Zaterdag, want anders waren we absoluut van de menschen afgesloten geweest; want de heele weg is weggeslagen en is het alleen nog maar mogelijk om door kleine ravijnpaadjes met de buitenwereld in verbinding te komen. Maar dat ééne heele dorp, dat aar het meer lag, is heelemaal verdwenen; een ander dorp, er 10 minuten vandaan, staat er gelukkig nog. Men zegt, dat het nu een goed ding is, dat er groote rookwolken enz enz. uit den Batoer komen, want daardoor wordt een tweede aardbeving voorkomen; nu schijnt er voor de lava een uitweg gekomen te zijn, anders was weer dat ontzettende onderaardsche gerommel gekomen en waren we er niet zoo goed afgekomen geloof ik. Nu is het alleen natuurlijk voor de onliggende dessa's een vreeselijke angst, want als werkelijk weer een

„Van avond krijgt u uw antwoord”, zei ze. U komt toch ook in de komedie?”

„Ja, ik heb een plaats naast u, op de derde rij”.

„Nu, wat zei ik u? Daar begint het al te regenen”.

Een kleine witte wolk was over het dal heengetrokken en stortte nu, zooda's dat in Indië veelal voorkomt, ontzettende stroomen water uit.....

„Daar”, riep Torrens, zijn mantel afdoende en deze juffrouw Murray om de schouders slaande. „Knoopt u dezen jas toe, U zoudt anders koude kunnen vatten. En nu in galop huiswaarts.”

Juffrouw Murray had een dikke, laken japon aan, terwijl hij niets dan een dunne witte uniformjas droeg, maar zij nam toch, zelfs zonder een woord van dank, den zwaren mantel aan en nu joegen zij, zoo vlug als de paarden maar loopen konden, naar een groot wit huis toe, dat door een tuin van den weg lag afgesloten.

„Zorg er voor van avond stipt op tijd te zijn”, riep de jonge dame hem nog toe, „misschien maak ik dan wel een einde aan uw ellende.” Daarop verdween zij tusschen de heesters in den tuin en de jonge Torrens reed, doornat en rillende van de koude, maar met stralende blikken en een kloppend hart, verder.

(Wordt vervolgd.)

ANDRÉ KLEINGELD

KLEEDERMAKER

heeft de eer u de ontvangst te berichten der
nieuwe Stoffen
voor het a.s. Voorjaar-Seizoen.

Groot Hertoginnelaan 132 - Telef. H. 6682 - DEN HAAG

HOOGERE BURGERSCHOOL

5-jarige cursus

met voorbereidingsklassen.

VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H.B.S. met 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Tot heden slaagden:

107 cand. voor	Eindexamen H.B.S. 5-j. c.
19 " "	Kon. Mil. Acad.;
27 " "	Cadettenschool;
17 " "	Adelborst;
20 " "	Cand. O. I. Ambt.; Zeev. en Machinistenschool, Postersrijen, enz.

De Directeur:

H. WULLINGS.

Augustus 1916.

„MODERN-SHOE”

5 Vlamingsstraat 5 Den Haag
1e huis vanaf de Veenestraat.

Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinder-schoeisel, in alle genres.

ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.

Aanbevelend,

(On parle Français).

P. Ph. BAZIN.

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejjuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven

Stenografie

Talen

Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .

. . . . . GRATIS VERKRIJGBAAR

Pedicure BIJLMER, Amsterdam

SINGEL 159

Telefoon No. 356 - Centrum.

Antiseptische behandeling.

Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

lavastroom komt, dan gaat alles er aan, wat daar in den omtrek ligt.

Toen wij Zaterdagmiddag met den auto reden, zagen we al menschen begraven, die bij de aardbeving waren omgekomen. Ach, jelui hebt geen idee van de ontzettende ramp, die ons heeft getroffen. De schrik zit ons in de beenen.

Soms zitten we te praten en ineens houdt de spreker op, omdat hij meent een schok te voelen. Zitten we te eten en je snijdt je vleesch, zoodat de tafel iets schudt, dan zit je al angstig te kijken. O neen, jelui weten ook niet hoe het is. Dezen nacht heb ik voor het eerste weer eens goed geslapen; daardoor voel ik mij vandaag absoluut veel rustiger.

Zoo langzamerhand komen we nu een beetje tot kalnte en is de eerste schrik verdwenen, vooral omdat het nu vandaag eindelijk eens opgehouden is met het schokken.

Dachten we eerst, dat het alleen van den Batoer kwam, nu blijkt meer en meer dat van een anderen berg, den Goenoeng Aban, de top verdwenen is, dus schijnt ook die berg te werken.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een belangrijke industrie op coöperatieven grondslag.

De Kedirische correspondent van het *Soer. Hbl.* vestigt in dat blad de aandacht op het Inlandsche steenbakkersbedrijf in den omtrek van *Paree*.

Er bevinden zich daar in het geheel zeven bakkerijen, waarvan er zes coöperatief werken met een aantal werklieden, afwisselende van 70 tot 30. Op slechts één er van wordt alleen de steenbakkerij beoefend, omdat, volgens onderzoekingen te Buitenzorg verriicht, de klei niet geschikt is voor de pannenbakkerij.

Onder leiding en op aanwijzing van den gouvernementspecialist voor het steenbakkersbedrijf, den heer *Welle*, is het geheele bedrijf daar gemoderniseerd.

Terecht mocht bovengenoemde correspondent dan ook schrijven: „Voor wie twijfelen mocht aan het bestaan van initiatief in inlandsche industrieele kringen, niet gelooven mocht aan het daar aanwezig zijn van den noodigen durf en wil, om met het oude te breken, zoo het nieuwe bewezen heeft beter te zijn, hij bringe een bezoek aan dit centrum der steenindustrie en hij zal verbaasd staan over hetgeen daar in den korten tijd van een jaar tot stand is gebracht en over de degelijke wijze, waarop zich het bedrijf aan de nieuwste eischen heeft aangepast.”

De zes coöperatief werkende steenbakkers hebben zich vereenigd tot een coöperatieve bedrijfsvereniging, die het product door een centraal bureau, dat onder leiding van een ontwikkelden Inlander staat, laat verkoopen. Door dat gemeenschappelijk bureau wordt meteen brandstof ingekocht.

Het daarvoor benodigde bedrijfskapitaal, groot / 25000.—, is door de Reg. in voorschot gegeven. De aflossing geschiedt vrijwillig naar den stand der geldmiddelen. Zoolang het voorschot niet is aangezuiverd, blijft het administratieve toezicht bij den controleur van *Paree*.

Alle werklieden, die een vast dagloon ontvangen naar den aard hunner werkzaamheden geregeld, zijn leden der coöperatie. De chef van het centrale bureau heeft er zorg voor te dragen, dat het afgeleverde product goed is en daarom heeft hij het recht tot keuring.

Om het half jaar heeft de verdeling der gemaakte winsten plaats. Er is besloten zooveel mogelijk aandeelen daaruit te vormen, om zoo spoedig mogelijk door aanschaffing van machinerieën het bedrijf te kunnen uitbreiden.

Het is aangenaam te zien met hoeveel ijver de werklieden aan den gang zijn, terwijl men in hun optreden vergeefs zoekt naar de hinderlijke slaafschheid noch naar de ondragelijke vrijpostigheid van den zich bewusten Inlander. De gunstige resultaten, die de gedeeltelijke modernisering van het bedrijf hebben opgeleverd, hebben zoowel economisch als psychologisch opvoedend gewerkt.

Eerst heeft het moeite gekost alle steenbakkers er toe te brengen gebruik te maken van den op gouvernementskosten gebouwden oven. Nu is de oven reeds eigendom der coöperatie; hij kan 29000 steenen bevatten, waarvan het bakken 16 tot 36 uren duurt, terwijl het uithalen der pannen in 2 dagen afgevoerd is.

Onmiddellijk na het bakken heeft het sorteeren plaats in 3 soorten, die elkaar meer in kleur dan in hoedanigheid ontkoopen. De hoedanigheid van het product is door het bureau van *B. O. W.* onderzocht op drukking en er werd bevonden, dat het product een drukvastheid bezat van 1100 KG. per vierkanten c.M.; de hoogste eisch in Nederland gesteld is die van 550 K.G.

Evenals bij de marmerindustrie, is hier gebrek aan waardeering, daar de bedongen prijs niet evenredig is aan den vooruitgang in hoedanigheid, hetgeen natuurlijk op den omzet drukt. Het ware te wenschen, dat de suikerfabrieken de prijzen der goede kwaliteiten niet drukten, door zich te voorzien van de inferieure steenen van de huisindustrie. Ze zouden een weldaad doen aan de Inl. maatschappij, en waar deze geneigd is over te gaan tot modernisering van het bedrijf, zou het aanbeveling ver-

dienen, dat daar, waar de gemeenteraden medezeggenschap hebben aan de te verwerken grondstoffen, er bepaalde eischen voor de hoedanigheid gesteld werden.

Het verschil in hoedanigheid brengt wel een groot verschil in prijs mee. Is de gemiddelde prijs van den kampongsteen / 5.—, die van *Paree* kan nauwelijks voor het drievoudige van dien prijs geleverd worden.

Op een bijzonder soort platte pan van 1 c.M. dik, 20 c.M. lang en 15 c.M. breed, dient nog even de aandacht gevestigd. Een dak daarmee belegd is absoluut waterdicht en rattenvrij, terwijl ze aangename voor het gezicht is dan de gewone pan. De prijs er van is / 30.— de 1000.

In den aanvang van dit artikel is gesproken over een te *Buitenzorg* ingesteld onderzoek naar de hoedanigheid van een kleisoort. Dit onderzoek heeft plaats in het bureau voor ceramische bedrijven, dat geheel is ingericht op de wijze van het laboratorium van *Zeger* en *Dr. Cramer* te *Berlijn*, en waar reeds 500 soorten klei van *Java* en *Sumatra* zijn onderzocht.

Het is een zeer verblijdend teeken, dat tal van onderzoekingen geschieden op verzoek van wedono's, die gewoonlijk meteen inlichtingen vragen ten behoeve van het bedrijf.

Dat de ambtenaren *B. B.* ook in deze zaak een gunstigen invloed kunnen uitoefenen, bewijst de niverheid te *Paree*, waar het niet het minst aan het tactvol optreden van den controleur te danken is, dat de wijziging in de productie in zoo'n betrekkelijk korten tijd tot stand gekomen is.

Het gouvernement als oneerlijk concurrent.

De laatste jaren zijn er allerlei pogingen in het werk gesteld om het gevangeniswezen in Indië productief te maken en dat niet alleen als een middel ter bestrijding van de kosten van het onderhoud der gevangenen, maar ook om den gevangene arbeid te verschaffen, „waarvan” — zooals een inzender in het *Soer. Hbl.* schrijft — „de vruchten als kennis en geoefendheid den man geschikt maken na zijn ontslag uit de gevangenis een eerlijk ambacht te beoefenen.”

De gevangenis krijgt aldus een tweeledig doel: den man te gewennen aan orde en tucht, en hem door het leeren van eenigen handenarbeid geschikt te maken om, in de maatschappij teruggekeerd, een eerlijk stuk brood te verdienen, waardoor er minder kans bestaat, dat hij zich aan die maatschappij vergrijpen zal.

Moge het eerste doel door het karakter van den Javaan moeilijk te bereiken zijn, het tweede is mogelijk, mits hij een vak zoodanig leert, dat de kennis er van hem later ten goede komt en dit is voor een groot deel afhankelijk van den aard van het vak, dat hem onderwezen wordt, en van den duur van den straf tijd.

De meeste vakken stellen bescheiden eischen en vallen binnen het bereik van niet al te stupide gestraften. Er zijn echter ook vakken, welke ze zich nooit tot een beroep kunnen maken, deels wijl het onderricht er in halfslachtig is, deels wijl het vak niet in zoo'n wijden kring beoefend wordt, dat de ontslagen gevangene er zijn brood mee kan verdienen.

Dergelijke vakken behooren den gevangenen niet geleerd te worden en daartoe rekent de schr. o. a. de fabricatie van cementtegels, cementdakpannen, betonbrugdekken, betonbuizen, e. d., waarmede het gevangeniswezen bovendien de particuliere nijverheid oneerlijke concurrentie aandoet.

Het fabricaat — dat algemeen geldt van inferieure hoedanigheid te zijn — wordt door de weinig koopmanneppelijke leiding der gevangenis-exploitaties goedkoop geleverd dan eenig particulier het vermag te doen.

Deze laatste is op den basis zijner bedrijfskosten gebonden aan een bepaalden prijs, wat met den gevangenis-directeur niet het geval is.

Er is een geval bekend van een tegelfabrikant, die inschreef voor een werk tegen denzelfden prijs als het gouvernement, waarop 's gouvernement's-vertegenwoordiger, in dit geval de gevangenis-directeur, wat op den prijs liet vallen, daar zijn exploitatie-rekening daarmee wel in overeenstemming was te brengen. En dit geval, dat niet op zich zelf staat, geeft een kijk op de eigenaardige wijze, waarop de inheemsche industrie bevorderd wordt.

Daarenboven is het onderhavige vak ongeschikt om den gevangenen een vak te leeren, dat hun later van nut kan zijn. Zoowel door gebrek aan vakkundige leiding als door de verouderde methode en de slechte hoedanigheid van het fabricaat maakt men van den gestrafte eerder een prutser dan een vakman.

Het gevolg is dan ook, dat een enkele fabrikant, die eens de proef nam met ontslagen gevangenen, ze wegens hun onbekwaamheid moest ontslaan.

„Zoo wordt den particulier oneerlijke concurrentie aangedaan, van den gestrafte een nutteloos wezen gemaakt en diens arbeidskracht verkeerdelijk aangewend ten genoegen van een goede balans.”

Gewestelijke watervoorziening.

De kwestie van de watervoorziening is tegenwoordig op vele plaatsen in Indië aan de orde, terwijl de meeningen niet zelden zeer uiteenloopen wat betreft de beste wijze om een plaats of streek aan water

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 % gewaarborgd.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELLEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant.

Neemt Proef.

Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

Hôtel Astoria et de Paris

Modern Familie-Hôtel

Hoefkade 9-11 - Tel. 6056

Station H.Y.S.M.

Den Haag

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, RIJSWIJKSCHE WEG 2.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.

Sprektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor doovren.

Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leerareessen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Henri Terbeek

HEEREN-MODEMAGAZIJN

VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG

OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN
en PARAPLUIES.

Adverteeren doet verkoopen.

te helpen. Dr. Peteri heeft voor het gewest Semarang een dikke bundel samengesteld over de gewestelijke watervoorziening, waaraan de Loc. een en ander ontleent.

De methoden om de bevolking aan water te helpen zijn: 1o. Bronwaterleidingen. 2o. Artesische putten, al of niet gecombineerd met een buizenet. 3o. Welwaterputten. 4o. Regenwaterreservoirs. 5o. Rivierwaterleidingen.

Bronnen leveren het beste water, dat naar hoedanigheid beoordeeld kan worden, voordat men tot het aanleggen van een waterleiding besluit. Zoowel voor den bouw van de capteering en van het hoogreservoir, als door den aanleg der hoofdleiding zijn de kosten van aanleg eener bronwaterleiding hoog, zoodat ze het eerst in aanmerking komt, als de hoofd-aanvoering betrekkelijk kort is en er een groot bevolkingcentrum aanwezig is.

Artesische putten geven ook volkomen hygiënisch water, indien tegen uitwendige verontreiniging gewaakt wordt. Noch de hoeveelheid, noch de hoedanigheid van het water zijn echter van tevoren bekend, zoodat men de kans loopt, hooge kosten te maken zonder de noodige zekerheid.

Verder is aan deze watervoorziening het nadeel verbonden, dat ze het water slechts op één plaats brengt, zoodat de bevolking vaak ver te loopen heeft om water te krijgen.

Distributieleidingen van artesische putten zijn alleen dan goed, wanneer het drukleidingen zijn; zuigleidingen bieden veel kans op infectie.

Welputten kunnen goed water leveren, als de putten met beleid worden aangelegd. Dat de drinkwaterputten een slechten naam hebben, komt doordat ze dikwijls voorkomen op erven, dicht bij vuilnishopen en beerputten, over de bovenste drie meter niet waterdicht gemetseld zijn, veelal met hun bovenkant gelijk liggen met het maaiveld en het vuile oppervlaktewater ontvangen, er stof en vuil in de putten waait, of er door de kinderen ingeworpen wordt, het water er uitgeschepd wordt met dikwijls besmette emmers. Het beste is, de putten af te dekken, zoodat het water alleen door een pompinrichting te krijgen is.

De putten hebben het groote voordeel, dat ze goedkoop zijn en in korten tijd in grooten getale aan te leggen. Men maakt ongeveer 15 welputten voor den prijs van één artesischen put.

Regenwaterreservoirs zullen om de hooge kosten van aanleg alleen voor drinkwatervoorziening in aanmerking komen. Schoon regenwater wordt op speciaal daarvoor gemaakte platformen opgevangen, in zandreservoirs gefiltreerd en van daaruit opgepompt.

Rivierwaterleidingen hebben in Europa den naam slechter te zijn dan alle andere. Slechts door voortdurende controle en bacteriologisch onderzoek is men in staat ziektekiemvrij water te waarborgen. Toch hebben zich door deze leidingen epidemieën verspreid. Wat in Europa geldt, geldt in Indië in veel sterker mate, daar het water erger verontreinigd is en de filtratie door het groote slibgehalte nog veel slechter is.

Voor het gewest Semarang zou de eenig mogelijke vorm wezen om het water door een soort irrigatieleiding uit de kali af te tappen en naar de verschillende dessa's te leiden, waar het ter filtratie in een zandbed gevoerd zou worden en van daaruit door de bevolking opgepompt zou moeten worden.

Twee zandbedden zouden noodig zijn, teneinde er geregeld een te kunnen omzetten en het zand uit te spreiden ter desinfectie. Van ozonisatie zou vanwege de hooge kosten geen sprake kunnen wezen; wellicht ware later chemische reiniging toe te voegen.

Een bezwaar is echter, dat juist in den tijd, dat men het water het meest noodig heeft, de kali zoo weinig water bevat, dat er geen waterleiding mogelijk is.

Inspecties bij verschillende diensten.

Eenigen tijd geleden maakte het Bat. Nieuwsblad melding van een plan, dat er zou bestaan, om een inspectie in te stellen bij de Weeskamers in N.-I., waardoor niet alleen die kamers, maar ook de agenten der Weeskamers aan de noodige controle zouden zijn onderworpen. Er wordt weleens beweerd, dat het aantal inspecteerende ambtenaren in Indië buitenmate groot is, en dat er in Indië teveel geïnspiceerd wordt. Het mag daarom eenigszins bevreemding wekken, dat er van uit den boezem eener vereniging het verzoek aan de Reg. gericht is tot instelling van een nieuwe inspectie. De Nederl.-Indische Notariële Vereniging heeft bij monde van haar bestuur aan den gouverneur-generaal verzoekt een inspectie over notarissen in te stellen.

In naam zijn er ambtenaren, die toezicht op de notarissen moeten uitoefenen, n.l. de officieren bij de Raden van Justitie, en waar deze niet zijn, de landraadvoorzitters. Dat er van dat toezicht echter weinig kracht uitgaat, is zeer begrijpelijk, zoodat die ambtenaren niet terzake kundig zijn, als omdat hun de tijd ontbreekt om zich in de zaken in te werken.

De inspectie, zooals zij op het oogenblik bestaat, is van nul en geener waarde. En toch zijn er onder de notarissen, die toezicht noodig hebben. Dat dit door de Vereniging van Notarissen erkend wordt,

pleit voor den onbevooroordeelden kijk dier vereeniging op de zaak.

Het is echter niet alleen de bedoeling om de zwakken onder de notarissen in het gareel te houden, maar ook om voorlichting te geven aan hen, die moeilijkheden ondervinden in aangelegenheden hun ambt betreffende, daar de notarissen vaak zoo geïsoleerd zitten, dat het hun niet mogelijk is voorlichting te vragen in moeilijke kwesties. Zijn er minder kundigen, die acten opmaken, welke nietig zijn, zoo kan de inspectie haar invloed ten goede aanwenden, indien ze met de noodige zorgvuldigheid de protocollen naziet. Ongetwijfeld zal het bestaan eener inspectie sterk preventief werken en verschillende misstanden voorkomen.

Suriname.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begroting voor 1917 lezen wij:

Van de oorzaken, die aan het kwijnende bestaan der kolonie schuld zijn, treden naar het oordeel van den Minister van Koloniën de te geringe bevolking en het gebrek aan kapitaal op den voorgrond, doch daarnevens moet in aanmerking worden genomen, dat de slechte uitkomsten, die zoo menige goed bedoelde poging van Overheidswege als van andere zijde aangewend, om verbetering aan te brengen, heeft gehad, een domper heeft gezet op den durf en de geestkracht van hen, die voor den Nederlandschen ondernemingsgeest braak liggende terreinen plegen op te sporen en in ontginning te brengen.

Het streven dergenen, die als hoofd van het bestuur der kolonie een energiek en organisatorisch onderlegd zakenman wenschen te zien optreden, kan geen aanspraak maken op den bijval van den minister, zoolang door het nagenoeg ontbreken van twee der productiefactoren voor de kolonie geen „zaken” zijn te doen als waaraan personen met ervaring van handel, nijverheid, land- en mijnbouw hunne krachten plegen te besteden en daarentegen de uitvoerende macht voor een groot gedeelte bij den gouverneur berust.

De minister vertrouwt, op grond van een driejarige samenwerking, dat het den in November j.l. opgetreden gouverneur niet zal ontbreken aan de bekwaamheid en de hoedanigheid voor het hooge ambt vereischt, en deelt de verwachting der Kamer, dat tusschen hem en den minister van koloniën een vruchtbare samenwerking mogelijk zal zijn.

De minister kan de meening niet deelen, dat de bestuursinrichting van Suriname van te grooten opzet zou zijn en is van oordeel, dat deze stelling door de Suriname-commissie van 1911 deugdelijk is weerlegd.

Daar Suriname zich door klimaat en bodemgesteldheid bij uitstek leent voor land- en boschbouw en ruimschoots gelegenheid biedt tot inzameling van boschvoortbrengselen, zal de aandacht der regeering aan die takken van bedrijf in de eerste plaats ten goede komen en het kapitaal — ook dat van vreemden oorsprong — ten behoeve daarvan naar de kolonie moeten worden geleid, terwijl een op goeden grondslag gevestigd landbouwcrediet met de totstandkoming waarvan de minister zich bezig houdt, niet kan worden gemist.

Dat men het oog niet moet sluiten voor de mogelijkheid dat ook mijnbouw en andere nijverheid met voordeel in de kolonie zal zijn te drijven, kan de minister geredelijk toegeven; hij acht het echter niet verantwoord aan proefnemingen op allerlei gebied belangrijke sommen ten koste te leggen, nu ten gevolge van den oorlogstoestand de kolonie van het moederland groote offers vraagt, en meent dat het aanbeveling verdient alle beschikbare arbeid, vernuft en geldmiddelen aan te wenden om den landbouw, waarvan proefondervindelijk gebleken is, dat hij in de kolonie gedijen kan, in het spoor van den vooruitgang te brengen.

Het ligt in het voornemen der regeering, maatregelen te nemen, opdat het departement van koloniën in Nederland, en de consulaire ambtenaren in het buitenland gewenschte handelsvoorlichting betreffende Suriname zullen kunnen geven, die te Paramaribo bij het departement van den landbouw is te verkrijgen.

De grondgedachte van het financiële plan Idenburg moet naar 's ministers meening niet worden prijs gegeven, ook niet in de tegenwoordige omstandigheden.

De minister is bereid, met den gouverneur in overleg te treden over de vraag, of de stand der koffiëplantsoenen in Suriname, in verband met de reeds aanwezige inrichtingen voor koffiëbereiding, het gewenscht maken, dat van overheidswege dergelijke inrichtingen worden opgericht.

De aandacht van het bestuur der kolonie is op bevordering van den rijstbouw, ook in andere districten dan Nickerie gericht, waaraan, naar het voorkomt, de zeer belangrijke stijging van de opbrengst daarvan in de laatste jaren mag worden toegeschreven.

Het bestuur zal niet in gebreke blijven de oprichting eener suikerfabriek door rietverbouwers aan te moedigen, wanneer blijkt, dat zoodanige fabriek op coöperatieve grondslag met voordeel te drijven is.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog. Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

REGENMANTELS

geheel nieuw model Regenmantels, zeer wijde golf, in Prima Stof.

Prijzen 26.—, 32.—, 38.— gld.

UITZETTEN EN BABYGOED.

Eigen Ateliers.

van de meest geroutineerde typiste heeft reeds lang ontdekt, dat de

Monarch

Wahl
schrijfmachine
ongeevenaard
is.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & CO
AMSTERDAM - ROTTERDAM.
DEN-HAAG

Luxe Brood- en Banketbakkerij

Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

Woning-Bureau

en

Electro-Technisch Bureau

SCHURMANN,

RIJSWIJK b. d. Haag.

HEERENWEG 2-4.

TEL. INTERC. 143.

ELECTRISCHE INSTALLATIES
VOORLICHT EN KRACHT

BLIKSEMAFLEIDERS

ZWAKSTROOM INSTALLATIES

Gratis Plannen en Begrotingen.

Verkeer. In het midden latende of het mogelijk zou zijn de in het oerwoud gelegen goudstreken met een luchtschip te bereiken, meent de minister, dat het kostenbezwaar reeds zou nopen van het bezigen van dit verkeersmiddel af te zien.

Wederom hebben eenige Surinaamsche nieuwsbladen ons bereikt. Men heeft in de kolonie den Krijnssendag niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

De fungeerend voorzitter der Koloniale Staten, de heer J. A. Dragten, sprak in de zitting van 21 Februari het navolgende:

„Op den 28sten dezer zal het juist 250 jaar zijn, dat deze volksplanting een Nederlandsch bezit werd door het optreden van den Zeeuwschen admiraal Abraham Crijnssen.

Ons past voor dien gedenkdag een woord van dankbare erkentelijkheid jegens het Nederlandsche gezag en het Vorstenhuis Oranje Nassau.

Ik meen dan ook in uwen geest te handelen, indien ik in uwen naam, als vertegenwoordigende dit volk, tot Zijne Excellentie den Gouverneur het verzoek richt om aan Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin op dien dag de gelukwensen en eerbiedige hulde der bevolking te vertolken, en wederom de verzekering aan te bieden van de gevoelens van oprechte liefde, trouw en aanhankelijkheid welke Harer Majesteit's onderdanen in dit gewest steeds bezielen.

Paramaribo zou in vlaggentooi zijn als op de nationale feestdagen.

Met een militaire réveille om zes uur zou de feestdag geopend worden, gevolgd door een militairen marsch door eenige straten. De gouverneur zou een proclamatie tot de bevolking richten. De scholen zouden gesloten zijn en de landskantoren na 12 uur. Om 5 uur 's middags zou de militaire kapel een uitvoering geven in den Palmentuin tot 6 uur en daarna op het Kerkplein van half 9 tot half 10. Voorts muziekuitvoering van de schutterij. De militaire kapel zou om half 10 een rondgang doen door eenige straten, te eindigen met een taptoe in de Tamarindeaan.

Onder de tijdsomstandigheden kon men moeilijk meer doen. Aan beweging zal het te Paramaribo dien dag niet ontbroken hebben.

„Suriname” van 16 Februari vertelt, dat de eerste proef met de sirene, die den tijd zou aangeven, nu de tijdschoten zijn afgeschaft, geen succes was en spreekt de hoop uit, dat het misschien nog veranderen zal.

Waarom neemt gouverneur Staal niet het kloekke besluit de tijdschoten weer in te voeren? Het aangeven van den middag door kanonschoten is heusch niet „ouderwetsch”. In vele Europeesche steden gebeurt dit nog. De sirene kan alleen dienen voor een klein deel van Paramaribo, terwijl de schoten ver daar buiten gehoord worden. Wij herinneren ons het avondschot op Bergendal aan de Boven Suriname en op plantage Berlijn, aan de Boven Para, gehoord te hebben.

In „Suriname” van 13 Februari lezen wij het bericht, dat er in den bodem van *Coronie* zout ontdekt zou zijn. Dit lijkt ons zeer onwaarschijnlijk, tenzij men de oude zoutpannen bedoelt, die vele jaren geleden aangelegd, maar weder verlaten werden, omdat de zoutwinning geen succes was.

In het laatst verschenen nummer (jaargang XXXIII, afl. 1, 2 en 3, 1917) van het „Tijdschrift voor Kadaster en Landmeetkunde”, een artikel van een der redacteuren, den heer T. A. Polée, getiteld: „Willem Lodewijk Loth en zijne beteekenis voor de cartographie en het onderzoek der binnenlanden van Suriname.” Dit met groote waardeering van Loth's levenswerk en met volledige kennis van zaken geschreven levensbericht zal ook in Suriname met veel belangstelling gelezen worden.

Aan het slot zegt de schrijver:

„Diep in het binnenland, bijna zoover mogelijk van de „Bloemenstad” (Italiaansch-Paramaribo) verwijderd, aan den voet schier van de westelijke uitloopers van het Tumuc-humac-gebergte, wordt Loth's naam in herinnering gehouden door de Loth-watervallen in den bovenloop van de Tapanahoni.” Zou zijn naam niet verbonden kunnen worden aan dien van een straat te Paramaribo?

Men schrijft ons:

In aansluiting aan de mededeeling betreffende eene toenemende belangstelling van Nederlandsche zijde voor het Nederlandsch Koloniaal bezit in West-Indië, kan het nuttig worden geacht de aandacht te vestigen op het feit, dat door verschillende gegevens reeds voor een deel tegemoet wordt gekomen aan de voorlichting, welke thans gezocht wordt. Allereerst verdienen genoemd te worden, naast de jaarverslagen van het Departement van den Landbouw in Suriname, de aanvullende bulletins van het jaar 1904 tot en met het jaar 1915. De serie van 33 nummers behandelt op wetenschappelijke wijze de belangrijkste producten van landbouw en boscul-

tuur. Voorts bezorgde de commissie voor de Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer in het jaar 1912 de uitgaaf van een twaalfdelig handboekjes. In deze serie behandelde de nos. 1-6 de producten der plantages: suiker, cacao, koffie, rubber, sinaasappelen, bacoven; No. 7 werd gewijd aan het z.g. kleine landbouwbedrijf en uitbreiding vnl. sedert 1895; No. 8 bespreekt de voortbrengselen der Surinaamsche bosschen, balata, hout en de vet- en olie leverende gewassen, alsmede vezelstoffen, harsen en gommen; No. 9 is gewijd aan het verkeerswezen; No. 10 behandelt de cocosnoten, die vrijwel over geheel het bewoonde gedeelte der kolonie worden aangetroffen, terwijl No. 11 de beschrijving levert eener Surinaamsche plantage met foto's en plattegrond; No. 12 betreft Curaçao. Uit den aard der zaak is een en ander van dit materiaal verouderd. De ervaring van dezen tijd, dat wij snel leven, geldt wel in het bijzonder voor de tropische gewesten. Het deugdelijk verzameld materiaal blijft echter ook in de wisselvallige tijdsomstandigheden van groote beteekenis en is vooral bij het beoordeelen der kansen van nieuwe ondernemingen, waarmede belangrijke kapitalen gemoeid zijn, van nut te achten. In de Koloniale Verslagen door het Departement van Koloniën te 's-Gravenhage uitgegeven, kwam tot dusver de algemeene voorlichting minder tot uiting dan het bestuurdersstandpunt. Onze Regeering heeft echter onlangs te dezen opzichte een nieuw standpunt ingenomen en gegevens het licht doen zien, waarin rekening wordt gehouden met den wensch om de beteekenis van het Nederlandsch Koloniaal bezit te doen spreken in cijfers, die de nationale energie en het kapitaal tot gezonde mededinging moeten opwekken. Ten slotte mag juist in dezen tijd worden toegejuicht het verschijnen van de Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië. Een dergelijk standaardwerk had moeilijk op een gunstiger tijdstip kunnen verschijnen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Militaire Instellingen. In de *Pembrita Betawi* en *Sinar Djawa* worden de nieuwe bepalingen omtrent de openstelling van de cadettenschool besproken, de koninklijke militaire academie en het officierskorps van het N.-I. leger voor Nederlandsche onderdanen, behorende tot de Inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking van N.-I. Bij Koninklijk besluit zijn de reglementen voor de cadettenschool en de koninklijke militaire academie, alsmede de bepalingen nopens de toelating in Indië tot die inrichtingen van militair onderwijs in dier voege gewijzigd, dat voortaan ook jonge lieden, zoons van Nederlandsche onderdanen, behorende tot de Inlandsche of daarmede gelijkgestelde bevolking van N.-I., die aan de bij de wet op het militair onderwijs gestelde eischen voldoen, na bekomen koninklijke machtiging tot die inrichtingen kunnen worden toegelaten.

Reeds in 1915 werd de toelating tot het officierskorps van het N.-I. leger geregeld voor de in Nederland opgeleide niet-Europeesche jongelingen, hiervoren bedoeld.

Voor de in de maand Juni van dit jaar in Indië te houden toelatingsexamens voor de cadettenschool en de Koninklijke Mil. Academie worden thans voor de eerste maal ook niet-Europeesche jongelieden opgeroepen. Omtrent de strekking van de betrekkelijke bepalingen wordt het volgende medegedeeld: Werd voor toelating tot den thans opgeheven cursus tot opleiding van Inlandsche Officieren te Meester-Cornelis nog als eisch gesteld, dat de aspirant moest zijn van „voornamelijk afkomst”, de Regeering heeft vermeend, dezen eisch voor de in Nederland op te leiden niet-Europeesche officieren te moeten laten vervallen en zich op het standpunt te plaatsen, dat ieder, die aan de met betrekking tot leeftijd, lichamelijke geschiktheid en kennis gestelde eischen voldoet, zonder onderscheid van rang of stand, voor toelating tot de Cadettenschool en de Kon. Mil. Academie in aanmerking behoort te komen. Ook heeft de Regeering vermeend, met betrekking tot de toelating van Nederlandsche onderdanen tot meer genoemde onderwijsinrichtingen geen onderscheid te moeten maken tusschen de verschillende bevolkingsgroepen van N.-I.

De in Nederland opgeleide niet-Europeesche officieren worden volkomen gelijkgesteld met hunne Europeesche collega's. De verschillende bepalingen, welke tot dusverre slechts toepasselijk waren op de Europeesche officieren, n.m. die betreffende bevordering, ontslag, op non-activiteitstelling en toekenning van pensioen, zijn daartoe opzettelijk ook van kracht verklaard voor de niet-Europeesche officieren. Voor andere regelingen, zooals die betreffende de inkomsten en de verloven naar Europa, welke voor alle officieren gelden, die daarvan niet uitdrukkelijk zijn uitgesloten, was zulks uiteraard niet noodzakelijk.

Onder de aandacht van betrokkenen wordt echter gebracht, dat de toepasselijkheid van evenvermelde, alleen voor Europeesche officieren geldende bepalingen, op de niet-Europeesche officieren wordt geacht niet te hebben bestaan, indien zij nalaten binnen drie maanden na hunne aankomst in N.-I. of, zoo zij alsdan nog minderjarig mochten zijn, binnen

Instituut WOLTERS
 Surinamestraat 25 Den Haag
 OPLEIDING H. B. S.,
 GYMNASIUM EN LYCEUM.
 C. G. J. WOLTERS.

Eerste Electriche Lijstenfabriek in DUINOORD

H. BOS, 2e Sweelinckstr. 99, Den Haag, Tel. II 8757

LIJSTEN voor Olieverf Schilderijen en ENCADREMENTEN.

Opnieuw Vergulden van Spiegel- en Schilderijlijsten.

Specialiteit in OUD GOUDEN LIJSTEN, Belgisch fabrikaat.

HOTEL PENSION
„Bella Vista”
 VAN STOLKWEG 14, bij de Schev. Boschjes
 TELEPH. INTERC. S 533.
 Tj. TEITSMA.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel van J. J. MOOLENAAR.

Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK LENSVELT NICOLA.

GENEALOGISCH BUREAU	HERALDISCH CARL KÖFFLER
BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS, BIJENBRENGEN DER BEHOODIGDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING, INLEIDING DEN HAAG	& VERHEFFING, HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITBREID- STEN ZIN
DEN HAAG	OBRECHTSTR. 181

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURGWAL 130 AMSTERDAM

J. F. VAN DEENE
EDELSTEENEN EN AGAATWAREN
 LEIDSCHESTRAAT 71 - AMSTERDAM
 TEL. N 8752 REPARATIE-INRICHTING

J. v. MOORSEL
 Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Familiepension „KERCHER”
 Villa „MATHILDE”
 Oude Schev. weg 112-114.
 Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

drie maanden, nadat zij meerderjarig zijn geworden, te verklaren, dat zij zich onderwerpen aan het gehele voor de Europeanen vastgestelde burgerlijk- en handelsrecht, bijaldien dat recht niet reeds uit anderen hoofde op hen toepasselijk mocht zijn. De meerderjarigheid en de minderjarigheid worden hierbij beoordeeld naar de voorschriften van het voor Europeanen geldend recht. De Regeering toch achtte het gewenscht, dat de niet-Europeanen, die worden opgenomen in het officierskorps, aan hetzelfde privaatrecht zullen zijn onderworpen als de Europeesche officieren. Bovendien is deze onderwerping aan het Europeesch privaatrecht noodig om voor de niet-Europeesche officieren de toetreding tot het Weduwen- en Weezenfonds van de Europeesche officieren en de landmacht mogelijk te maken. — Om het Europeesch privaatrecht van toepassing te doen zijn op de niet-Europeesche officieren, stonden de Regeering verschillende wegen open en wel door aan de betrokkenen een der drie volgende eischen te stellen: 1e. naturalisatie; 2e. gelijkstelling met Europeanen en 3e. onderwerping aan 't gehele voor de Europeanen vastgesteld burgerlijk- en handelsrecht overeenkomstig de regeling in Stbl. 1913 no. 515. Aangezien zoowel aan de naturalisatie als aan de gelijkstelling met Europeanen voor de betrokkenen verschillende bezwaren kunnen zijn verbonden, waarvan wel het voornaamste is, dat zij geen Inlandsche grondrechten kunnen uitoefenen, achtte de Regeering den onder 3e vermelden weg het aangewezen middel om het beoogde doel te bereiken. Uiteraard blijft het echter belanghebbenden vrij staan zich — mits binnen den gestelden termijn — te doen naturaliseeren of met Europeanen te doen gelijkstellen. Op de volgende voorschriften wordt verder in 't bijzonder de aandacht gevestigd: a. Mannen, gehuwd met meer dan één vrouw en minderjarigen zijn uitgesloten van onderwerping aan bedoeld recht. b. De gehuwde man behoeft voor de onderwerping de toestemming zijner echtgenoot; c. De man, die zich onderwerpt, is, indien hij niet reeds een geslachtsnaam heeft, verplicht er een aan te nemen. d. De onderwerping is onherroepelijk. e. De onderwerping laat de bevoegdheid tot uitoefening van Inlandsche grondrechten en de verplichting tot het dragen van de lasten, die daarop rusten, onverkort.

De benoeming van den niet Europeeschen officier, die nalaat zich binnen den gestelden termijn van drie maanden te onderwerpen, wordt door de Kroon weder ingetrokken.

Klachten. In de *Sinar Djawa* zijn twee klachten uit *Koetohardjo* opgenomen: 1e. Over de pressie, door de hogere bestuursambtenaren uitgeoefend op de Inlandsche hoofden wat betreft het contribueeren aan de *Mardikenjo*-school, waarbij tevens het vermoeden wordt uitgesproken, dat het bestuur van deze school de gelden ten eigen bate gebruikt. 2e. Over een dergelijke pressie ten aanzien van de desa-hoofden. Beweerd wordt, dat hunne paarden afgekeurd worden, opdat zij andere paarden zullen kopen bij een „aannemer” tegen veel te hooge prijzen. Deze aannemer behoort n.m. bij een vereeniging, die opgericht is speciaal om de desa-hoofden te dwingen eigen paarden voor de jaarlijksche wedrennen er op na te houden.

Rekest Boschwezen. In de *Pembrita Betawi* is de tekst opgenomen van een request van den *Bond van Bospersoneel* aan den Gouv.-Gen., waarin, naar aanleiding en met adhaesiebetuiging van twee artikelen door houtvesters geschreven, op de nadeelige gevolgen gewezen wordt van de gelijkstelling der traktementen van Europeanen en Inlanders, zooals men die bij het Boschwezen heeft ingevoerd, n.m. door aan allen de vroeger voor Inlanders bepaalde bezoldiging toe te kennen. Een European zal er niet toe overgaan op een traktement van f 75 te beginnen en op dat van f 150 te eindigen. Ten langen laatste zullen slechts Inlanders als opzieners in dienst treden. En wil men toch dezelfde resultaten van vroeger krijgen, dan dienen de ressorten kleiner gemaakt te worden.

Samenwerking. In de *Sinar Djawa* werd reeds te voren melding gemaakt van een vergadering, in 't laatst van 't vorige jaar te Solo gehouden, en door het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo* uitgeschreven, waaraan deelnamen vertegenwoordigers van de navolgende Inlandsche vereenigingen: *Centrale Sarekat Islam*, *Prinsbond* te Djokjakarta, *Prinsbond* te Soerakarta, *Vereeniging van bloedverwanten van Mangkoe Negoro*, Id. van *Pakoe Alam*, *Regentenbond*, *Mangoenhardjo* en *Inlandsche Onderwijzersbond*. De bedoeling was om door onderlinge samenwerking te komen tot groter krachtontwikkeling. De *Oetoesan Hindia* gaf hieromtrent nadere bijzonderheden. Op bedoelde vergadering waren ook *Mangkoe Negoro* en *Pakoe Alam* gekomen. De woordvoerder van *Boedi Oetomo* zeide, dat een volksvertegenwoordiging noodig was, opdat zoude ophouden de minder goede gezindheid van de Inl. bevolking jegens het Gouvernement en geen gedachten gekoesterd zouden worden van onder een andere natie te komen te staan. De tegenwoordige toestand kan niet bestendig worden, die is ongewenscht, zoowel voor het Gouvernement als voor den Inlander zelf. Merkwaardig was het, dat deze spreker, een gouvernementsonderwijzer, werd aangevallen door den Javaanschen hofarts *Wediodipero*, die

van meening was, dat de instelling van een volksvertegenwoordiging ontijdig en onraadzaam zou zijn. De voorzitter van de C. S. I. las de door deze vereeniging aangenomen beginselverklaring voor in zake *Indië Weerbaar* en vroeg of de vergadering zich hiermede vereenigen kon. Onder luidrechtig handgeklap gingen de aanwezige afgevaardigden hiermede accoord. *Mangkoe Negoro* deed een voorstel, dat aangenomen werd, om door het ingestelde *nationaal comité* in de eerste plaats de volgende zaken te doen bepalen: 1e. de houding aan te nemen tegenover het gouvernement; 2e. het aan te nemen de viés bijv.: *Durf als gij in uw recht zijt; vrees wanneer ge schuld hebt*; dan wel: *De belemmeringen verscheurd en de slagboomen verbroken*; 3e. de op de scholen te bezigen voertaal; 4e. het onderwijs in de Javaansche taal en de Javaansche geschiedenis op de Inlandsche scholen op Java, want deze beide zaken vormen de ziel van het Javaansche volk, dat door krachtontwikkeling tot vaderlandsliefde moet worden opgewekt.

Niet rijp voor Coëducatie. In de *Soenting Melajoe* wordt er op gewezen, dat die vooruitstrevendheid der Javaansche jonge meisjes in zekere afdeeling van de residentie Kedoe, gevolgen heeft gehad, welke zeker niet bedoeld en alles behalve gewenscht waren. Daar heeft men het vrije onderlinge verkeer tusschen jongens en meisjes toegestaan. Zij hebben samen het Europeesche dansen geleerd. Thans is gebleken, dat ettelijke meisjes, waaronder uit de hogere standen, haar onschuld verloren hebben. In Solo werd een kinderlijkje gevonden; en bij onderzoek is gebleken, dat de moeder een dertienjarig schoolmeisje was. „Wat goed is voor de Europeanen, is daarom nog niet goed voor de Inlanders”, alzo de schrijver.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ontvangst G. G. De *Pewartu Soerabaja* doet een verhaal van de wijze, waarop de Gouv.-Gen. te Malang ontvangen werd. De kinderen van de *Tiong Hoa Hwee Koan* school zongen hem een lied toe, waarin voornamelijk twee passages de aandacht trokken, n.m. dat nu in dezen tijd van vooruitgang geen onderscheid bestaat tusschen Aziaat en European en dat rechtvaardigheid en vrijheid niet van elkaar gescheiden zijn, reden waarom den Gouv.-Gen. in overweging wordt gegeven rechtschapen en rechtvaardig te zijn.

Kritiek. De *Warna Warta* oefent een scherpe critiek uit op de groote Chineesche vereenigingen te Solo, die er in berusten, dat onder de Chineezzen daar velen, jong en oud, op groote schaal Christen worden, in plaats van iets te doen tot bevordering van de leer van Confusius, die zooveel hooger staat dan de leer van Christus of welke andere godsdienst ook.

Een spotprent. In de *Djana Tengah* komt een spotprent voor, waarop zes uit „*Het Leven*” overgenomen plaatjes, aantoonende de verregaande zelfzucht van de Nederlandsche geneesheeren, in tegenstelling van de onbaatzuchtigheid van *Tjipto*, die zonder bezoldiging zijne rasgenooten bij de pestbestrijding heeft willen helpen, maar door den Minister van Koloniën werd afgewezen. „Arme Javanen!” Zoo roept de schrijver uit. Eén der platen stelt Dr. Scheuer voor, wien de volgende woorden in den mond gelegd worden: „Pestbestrijding? Nooit van gehoord. Ik ben hier in de Tweede Kamer alleen om belastingvoorstellen te doen.”

De *Warna Warta* geeft hierop een commentaar. Ja, zegt zij, op deze wijze worden door de Hooge Regeering de levens opgeofferd van honderden Indische ingezetenen. Waarom geen doktoren uit Japan genomen? Die willen met een klein tractement gaarne in Indië komen en zij hebben in Mandsjoerije beproefd een heftige pestepidemie in zes maanden tijd te kunnen bedwingen.

Minami. In een ander nummer van dit blad wordt de Officier van Justitie onder handen genomen, die in het proces Minami gezegd moet hebben, dat de handelingen der Japanners niet alleen in N. I., maar over de geheele wereld afgekeurd worden. De schrijver vrees, dat zulks als een officieele uiting van de Indische Regeering zal worden beschouwd, welke aanleiding kan geven tot diplomatieke verwikkelingen. Eigenlijk hadden in deze zaak — zoo vervolgt hij — niet Minami maar van Hinloopen Labberton e.s. op de bank der beklagden geplaatst moeten zijn en als later een ander artikel van Minami zal verschijnen, dan dient de Officier van Justitie als de eigenlijke oorzaak daarvan gebrandmerkt te worden en dientengevolge terecht te staan. Maar de Indiër, die in slavernij geketend wordt, kan niets zeggen. En van alles krijgt de „revolutionnaire” vereeniging alsdan de schuld. God draagt er eigenlijk de schuld van, dat hij aan zulke slechte menschen zooveel macht in handen gegeven heeft.

Klachten. In hetzelfde nummer wordt de kritiek op de pestbestrijding te Solo door een inzender voortgezet. De aard van het stuk kan beoordeeld worden naar de volgende woorden en uitdrukkingen, die daarin o. m. gebezigd worden: *pestkoppen*, *woningbedervers*, *mantri pestgladakkers*, enz. Die „kwajongen van een assistent-resident moest eigenlijk beul te Parijs zijn. De controleur vloekt met

G. JANSSEN 1/2 Janssen & Coenen

DEN HAAG, v. Merlenstraat 79, Tel. 6388. AMSTERDAM, Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.
Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

Regulateurs Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES in goud en zilver.
Grootste sortering. - Laagste prijzen.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35..... t/o de Oude Molstr.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Mantel en Costumemagazijnen
Maison H. SIMONS
Heulstraat 13 ..... Telefoon 2005
Noordeinde 17a .... Telefoon 6537
.... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes ....
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs
Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

„HUIZE ZEELANDIA”
Pension van Statenlaan 100
den 1sten Rang. DEN HAAG.
Telefoon Schev. 2231.
PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.
Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-
ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

BEDWATEREN
Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.
Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Adverteeren doet verkoopen.

„een smool als een W. C. De Inlandsche ambtenaren hebben snuiten”.

Die assistent-resident wordt verder duchtig onder handen genomen en kan blijkbaar geen goed meer doen. Hij wordt gewoon beschuldigd zich met den politieopziener en de agenten te hebben laten omkopen door speelhuishouders en verzet te zijn op de nimfen der prostitutie, die daarom ongestraft de zedelijkheidswet kunnen overtreden door alle Chineesche logementen te maken tot clandestiene bordelen. Van den Resident wordt gezegd, dat hij uit overgrootte gemakzucht de ingediende klachten over pestbestrijding en woningverbetering onder het loodje legt. Aan de Regeering mag daarom de vraag gesteld worden: waar de Chineesche belastingbetaler de zoo noodige bescherming kan vinden tegen al die willekeur van hare vertegenwoordigers? Zoo besluit het blad.

Een Beschuldiging. In een ander nummer van hetzelfde blad wordt melding gemaakt, dat volgens het *Nies. v. d. dag v. N.-I.* een letterlijke vertaling van de rede van den Duitschen Rijkskanselier in de kampongs circuleert. Op instigatie van in Indië vertoevende Duitschers, werd deze rede door den hoofdredacteur van de „*Kaom Moeda*”, den welbekenden *Abdoel Moeis*, vertaald met het doel, om ze te doen opnemen in verschillende Inl. bladen, en verder om ze te verspreiden onder de Inl. bevolking als drukwerk. *Abdoel Moeis*, die ook „afgevaardigde” is van de deputatie „*Indië Weerbaar*”, bedong, dat zijn naam als vertaler niet zou worden genoemd. Hij verklaart verder aan ieder, die het maar hooren wil, dat hij „pro-Duitsch en pro-S. I. is”. Het is belangrijk te weten, dat een voorrechter voor Indië Weerbaar achterbaks anders denkt dan hij spreekt. Op vergaderingen en overal waar het geldt, het gouvernement zoekt te houden en om den tuin zijner ware bedoelingen te leiden, heet men — men, dat is de „opgeheven Indië” — pro Nederlandsch. In het geniep verricht „men” ten behoeve der Duitsche propaganda allerlei zonderling vertaalwerk. Beweerd wordt dan ook, dat de Inlander, waar hij pro-Duitsch is, dat alleen en uitsluitend is uit vijandschap tegen de Nederlanders, van wie volgens dat blad 95 pCt. anti-Duitsch zou zijn.

Eene Chineesche Advocate. Een Chineesche jonge dame, mej. Tcheng, afkomstig van Canton, waar haar vader langen tijd minister was, heeft — volgens de *Pernagan* — met goed gevolg het candidaatsexamen in de rechten afgelegd aan de Universiteit te Parijs. Zij werd door de examencommissie hartelijk gefeliciteerd. Overtuigd republikeinsche, nam deze jonge vrouw, thans 24 jaar, die een vurige liefde heeft voor Frankrijk, een werkzaam deel aan de Chineesche revolutie van 1911. Zij is de eerste Chineesche, die door een Fransche faculteit werd geëxamineerd.

Van Vreemde Koloniën.

Een blokkade-museum.

In sommige steden bestond al een museum van smokkelarij om de douanen de kunstgrepen en listen van 't bedrijf te leeren kennen. In Londen werd nu ook een museum ingericht, waar bestudeerd kan worden wat van beteekenis is in verband met de blokkade van Duitschland. 't Is niet openbaar, maar de toegang wordt gemakkelijk verkregen.

't Bevat in beslag genomen voorwerpen en aanwijzingen van pogingen, in 't werk gesteld om de bepalingen te ontduiken. De post is hiertoe dikwijls gebruikt. Een Amerikaan heeft bijv. een pak met 6 Kg. gedroogd vleesch verzonden, waarop 24 gid. aan postzegels prijken, doch een andere inhoud was vermeld. Couverten bevatten rijst, koffie, suiker, enz. Couranten zijn zóo verpakt, dat zij een ruimte verbergen, waarin levensmiddelen of rubber verborgen zijn. Chirurgische instrumenten dienden ook veelal als schuilplaats. Monsters zonder waarde werden onder dubbel couvert verzonden. 't Buitenste aan een adres in Nederland, 't binnenste aan een in Hamburg. Meer dan 1500 KG. caoutchouc zijn aangehouden, die op deze wijze op weg waren.

Gegoldf pakkarton had staafjes nikkel in zijn plooiën. Ook handelsartikelen van betrekkelijk weinig waarde vindt men er, maar die in aanraking wilden blijven met de Amerik. markt, zooals prentbriefkaarten, etiketten voor namaak Havannasigaren, metaalwerken, enz. 't Doel van 't museum was aanvankelijk om de door Engeland getroffen controle-maatregelen tegenover de neutralen te rechtvaardigen. Officieele vertegenwoordigers en journalisten van de neutrale landen werden er uitgenoodigd, om tot die rechtvaardiging bij te dragen. Maar tevens deed 't dienst tot instructie van de officieren en ambtenaren met den blokkade- en controledienst belast.

De meest voorkomende listigheden om in 't groot te smokkelen zijn dubbele luiken, bruggen, wanden, holle masten. Meer origineel zijn de van koper gemaakte onderdeelen van het schip, geveerd alsóf zij van gewoon houtwerk waren; andere deelen van caoutchouc waren op dergelijke wijze aan de aandacht onttrokken; vermenging van verboden artikelen met niet verboden waar, of uien van rubber zijn kunstige bewerkingen.

Een afdeling bevat geschriften om tendensieuze propaganda in de neutrale landen of in de koloniën te propageeren, dikwijls met photo's, boeken geschreven of gedrukt met de bedoeling oneenigheid tusschen de geallieerden te brengen; ook dagbladen met vervalschte berichten.

De bergwerken in oud Arabië.

In 't eerste nummer van het hervormde half-maandelijksche tijdschrift „*Der Neue Orient*” *) geeft B. Moritz een interessante studie over dit weinig bekende onderwerp. Arabië geldt als een der armste landen van de wereld. Inderdaad zijn er echter gedeelten die verre van arm zijn. In oude tijden was 't spreekwoordelijk door zijn rijkdom bekend. Hiervoor werden twee bronnen vermeld, de eene vormde den handel. 't Verkeer tusschen Indië en Europa liep over een deel van Arabië en wat 't land opleverde werd van Zd. Arabië uit naar Europa gevoerd. De andere bron was de metaalrijkdom, waarbij goud de voornaamste plaats innam. In den loop der eeuwen is daar jacht op gemaakt. 't Dorado Ophir van koning Salomo is in Z. W. Arabië te zoeken. Bij Grieken en Romeinen vindt men in Arabië van een goudvloed melding gemaakt. De tijd van de grootheid van Mekka getuigt voor een goudovervloed, zooals elders nooit vermeld. Het gemakkelijk te vinden goud schijnt niet meer voor 't grijpen te liggen, al worden nog kunstige goud- en zilverwerken vervaardigd.

Moritz beschrijft de 5 districten, die als 't goudgebied bekend zijn en verklaart de moeilijkheden welke tegenwoordig aan de ontginning verbonden zijn, om zijn artikel dan als volgt te eindigen.

Arabië behoort thans nog tot de minst bekende landen van de aarde, de kennis er van strekt niet verder dan den rand en een deel van het noordelijk gebied. In 't binnenland is een uitgestrektheid van 800 KM. lengte (W. O.) en 500—600 K.M. breedte (N.—Z.) evenmin bekend als de poollanden, men weet van 't uiterlijk en van de gesteldheid ervan nog niets, men weet niet of 't een uitgestrekte zandwoestijn is, dan wel of er menschen en dieren leven, of zelfs maar leven kunnen. En merkwaardig is, dat deze terra incognita slechts op enkele 100 KM. ligt van den grootsten verkeersweg der aarde. Nadat in de laatste eeuw de ontdekking van 't overige onbekende deel van onzen aardbol bijna ten einde is gebracht, zal, naar te hopen is, ook de tijd komen om Arabië te openen voor de moderne wijze van onderzoek en zoo zijne schatten bloot te leggen. Erkend moet intusschen worden, dat de moeilijkheden hier grooter zijn dan waar ook elders, zij liggen niet zoo zeer in de natuur van 't land als in die van zijne bewoners. Deze te overwinnen is een vraagstuk, waarvan de oplossing thans nog evenmin gevonden is als in 't verleden.

Duitsch Oost-Afrika.

Na generaal Smuts heeft nu ook de bevelhebber der Belgische troepen in D. Oost-Afrika 't oorlogstooneel verlaten. Generaal Tambeur, die door de vermeerstering van Tabora naam heeft gemaakt, is in Europa teruggekeerd. Na zijn reis door Frankrijk is hij op 't kleine stukje land, dat momenteel nog België is, teruggekeerd en wordt gevierd, gevierd zooals de Belgen dat kunnen doen en zooals zij vooral nu van harte blijde zijn te kunnen doen. In dezen tijd van hun landkleinheid een held-veroveraar te kunnen huldigen, heeft iets bijzonders aantrekkelijks. Het vorstenpaar is voorgegaan en in generaal Tambeur heeft elke Belg zich zelf mee gevierd. Hieraan heeft hetgeen uit Z.-Afrika juist dezer dagen gemeld is over de zeer donkere schaduwzijden van 't optreden in D. Oost-Afrika geen afbreuk gedaan. Integendeel om de groote moeilijkheden is Tambeur te hooger gewaardeerd.

Maar met den roem van generaal Smuts is 't niet aldus gesteld. De misstanden worden hem voor een deel geweten en verweten en vooral het verzwijgen of ontkennen er van wordt hem zwaar aangerekend. De ver gaande tekortkomingen in de verpleging brengt de pers voor een deel op zijn rekening. In de Senaat in Kaapstad is 't beleid van Smuts zeer gehekeld, dat senator Whiteside sprak van „een leger van leeuwen, grootendeels geleid door ezels.” Een motie werd aangenomen om officieel een onpartijdig uitgebreid onderzoek te doen instellen.

Men zal zich herinneren, dat wij in 't vorige nummer een verklaring opnamen, die generaal Smuts thans de meest gehate man in Z.-Afrika noemde.

Toch is de aanval van Engelsche zijde niet geheel onverwacht, de voorganger van Smuts en zijn opvolger zijn Britten. Loopt 't verder in D. Oost-Afrika tegen, dan moet de ommekeer niet aan generaal Hoskins geweten kunnen worden, dan moet de publieke opinie niet tot de slotsom komen, vóór Smuts en na Smuts ging 't beroerd, Smuts alleen wist hoe 't moest en kon. Iedereen moet nu weten dat hij 't eigenlijk verre van mooi heeft laten liggen en dat eventuele tegenslag dus niet, eventuele overwinning dus wel aan generaal Hoskins mag worden toegerekend.

Wij willen hierdoor niets vergoelijken van hetgeen Smuts wordt ten laste gelegd, want wij kennen de toedracht der zaken niet, maar de factor moet toch ook tot zijn recht komen, juist om der eerlijkheid wille.

Zelfs Liberia.

Blijft iedereen, niettegenstaande den minderen voorspoed van den laatsten tijd, de Deutsche legermacht als de meest geduchte beschouwen, daarentegen heeft de diplomatie der entente haar meesterschap boven die van Duitschland doen uitkomen. Zij heeft niet overal het gewilde en beoogde succes gehad, maar 't is haar toch gelukt een overstelpende gevoelsmeerderheid aan hare zijde te krijgen. Hierdoor behaalt zij ook voordeel, al stellen de nieuwe bondgenooten niet dadelijk of niet direct geld en menschen beschikbaar. Bij den vrede zal een mogelijk overwinnende tegenpartij tegenover zoo veel tegenstanders aan enkel en geen al te harde voorwaarden durven opleggen. Maar ook wordt in de landen der bondgenooten voor de toekomst een antipathie voor de Duitschers en een sympathie voor de entente-landen aangekweekt, waaruit voor de verdere relatien veel te verwachten is. Van dat standpunt gezien zou de deelneming van de neger-republiek Liberia op de W.-kust van Afrika aan den wereldstrijd als bondgenoot van Engeland en Frank-

*) Halbmonatsschrift für das politische, wirtschaftliche und geistige Leben im gesamten Osten.

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage
Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkkleeding voor
Dames en Heeren
en Avondkleeding.

Pension „Zorgvliet”
Groot Hertoginnelaan 155
's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Kantooropleidingcursus .....
f 10.-, f 12.-, f 15.- per maand
en verder clubjes voor elken leeftijd.
..... **Anneveldt-Pitmanschool** .....
Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
Nijmegen, Arksleestraat 19
Anneveldt & Putter.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

A. H. V. D. VELDE
VALERIUSSTRAAT 113 - DEN HAAG
Teleph. Haag 4989 en 420.

Levering van alle soorten LOSSE BLOEMEN
en BLOEMWERKEN.

De FIRMA GIJF & Co.
vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en
voevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.
VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN
Spijkemakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.
Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

..... **Melkinrichting** .....
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
„**PASTEUR**”
Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schey. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

rijk niet te onderschatten zijn en is 't te verklaren, dat door de vertegenwoordigers van deze rijken en van Amerika te Mouravia stappen worden gedaan om de republiek tot de oorlogsverklaring, en daarmee tot 't nitzetten van de Duitschers, over te halen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Oudheidkundig Verslag.

Verschenen is het verslag over het derde kwartaal 1916 van den oudheidkundigen dienst in Nederl. Indië. Het bevat belangrijke mededeelingen over nieuwe opgravingen, nieuwe vondsten op iconographisch en epigraphisch gebied. Verder vermeldt het de schade, aan verschillende monumenten op Java door een hevige aardbeving toegebracht en de genomen maatregelen tot herstel dier schade. Onder het hoofd „bescherming van monumenten“ wordt melding gemaakt van nieuwe maatregelen tegen de inwerking van het klimaat, waaraan alle oudheden zijn blootgesteld.

Speciaal met betrekking op den Boroboedoor leest men, dat ook dit prachtig bouwwerk te lijden heeft van allerlei soorten van woeker, planten en parasieten, waarvan één bepaalde mossoort wel als de gevaarlijkste moet beschouwd worden. „Deze mossoort vreet zich vast in den poreuzen steen, verspreidt zich vooral in den Westmoesson zeer snel en bedekt groote steenvlakken, ja geheele gaanderijen met egaal grijs-groen. Deze kleur moge, vooral onder een bepaalde belichting, het schoon van het monument verhoogen, zeker is het, dat de schijnbaar zoo onschuldige vegetatie een ernstige bedreiging voor den tempel vormt. Juist omdat de Boroboedoor tot de goed en geregeld onderhouden oudheden behoort. Immers, de grijs-groene substantie kan niet anders van, of liever uit den steen verwijderd worden, dan door middel van vrij harde borstels, die het gebeeldhouwde oppervlak beschadigen en op den langen duur de fijnere contours der reliefs en der ornamenten doen verloren gaan. Reeds vroeger moest geconstateerd worden, dat de reliefs heden ten dage onduidelijker zijn dan in den tijd, toen Van Kinsbergen zijn bekende foto's maakte; een feit, dat ook wij bij ons laatste bezoek konden opmerken en dat o. i. minder aan de inwerking van den regen dan aan het voortdurend schoonmaken moet toegeschreven worden. Ten einde nu te voorkomen, dat de steenen steeds opnieuw door mossen bedekt en beschadigd worden, nam de heer Melville proeven met waterglas — voorloopig op bescheiden schaal — waarmede hij de poreusheid van de steen hoopt tegen te gaan. Een nader onderzoek zal dienen uit te maken of de resultaten tegen de kosten zullen opwegen en of de kleur van het gesteente door de toepassing van het middel op den duur geen verandering zal ondergaan.“

Geen vriend der Zending.

In No. 4 van den 2en jaarg. van het Indische weekblad „De Reflector“ een geïllustreerd artikel over „De Bataklanden“, naar aanleiding van de jongste onlusten aldaar. Het artikel, ondertekend v. R., is eigenlijk één lange klacht tegen de zending in die streken. Aan het slot zegt de schr. dan ook: „Zooals blijkt, zijn wij geen aanbidders van de zending; wij zijn niet de eenigen; vrijwel elk ambtenaar arbeid zeer ongraag in het Batakgebied, en zooals algemeen bekend, de heer Van Kol heeft reeds in zijn reismemoires gewaarschuwd tegen de toestanden in de Bataklanden. Zijn stem werd niet gehoord; het partijchap in de Nederlandsche politiek heeft lak aan minder gewenschte toestanden; slechts het partijbelang wordt gediend; er zal gesubsidieerd worden aan de zending, het christendom zal doorgevoerd worden, zoo streeft de in de binnenlandsche politiek overheerschende clericale partij. Des noodse... neen, wij zwijgen verder, het gedoe brengt weer in herinnering de godsdienstoorlogen en twisten, met moord en doodslag uit de 17e en 18e eeuw. En wij leven in 1917!“

Men zij gewaarschuwd: het bestuur blijve neutraal. Regeer het land intensief en met kracht en beschouw de zending als van tertiair belang. Het geluk van een volk is niet afhankelijk van menschenliefde en christendom: laat belijden wat zij wenschen, laat hen mohamedaan zijn of christen, maar wakker niet het christendom à tort et à travers aan, met veronachtzaming van bestuurskracht. Het is niet zuiver in de Bataklanden!“

Deze uitlatingen zijn den redacteur van „de Reflector“ te machtig; hij protesteert: „Wij zijn het met onzen geachten medewerker niet eens. De zending in het algemeen kan niet voldoende worden geprezen in haar rustigen arbeid. Dat vermoedelijk de zending in Tapanoei zich heeft schuldig gemaakt aan ontoelaatbare handelingen, is geen reden om op het geheele zendingswezen (waaraan ons bestuur, vooral op Celebes, zeer veel te danken heeft!) een blaam te werpen.“

Aardrijkskundig woordenboek van Ned.-Indië.

Bij P. Visser. Azn. te Haarlem verscheen een „Beleidsmatig aardrijkskundig woordenboek van Nederlandsch Indië. Met toestemming van den heer chef van den post-, telegraaf- en telefoondienst, mede uit officieele gegevens samengesteld door B. Wieringa, referendaris bij het Departement van Gouvernementsbedrijven. Tweede, verbeterde, veel vermeerderde druk.“

In een voorwoord zegt de schr., dat de eerste uitgave van dit boek uitsluitend werd gedrukt ten behoeve van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, doch dat het echter van algemeen nut kan zijn, waarom deze nieuwe druk ook voor het publiek verkrijgbaar is gesteld. Behalve grootere en kleinere plaatsen zijn opgenomen de stations, halten en stopplaatsen van de staats- en particuliere spoor- en tramwegen, alsmede de bestuurszaken van de districts-post, de suikerfabrieken, de voornaamste cultuurondernemingen en particuliere landerijen.

Voor op- en aanmerkingen, die hem bij een eventuele derde uitgave van nut kunnen zijn, houdt de schr. zich ten zeerste aanbevolen. Dit voor oogen

houdende, geven we hem in overweging den titel van dien eventueelen derden druk ietwat bescheidener te doen luiden, thans is hij in hooge mate misleidend. Want van een werk, dat zich zelf aankondigt als „Aardrijkskundig Woordenboek“, mag men met reden verwachten, dat het, behalve plaatsnamen, ook de namen en verdere bijzonderheden geeft van bergen, rivieren, eilanden, kapen, baaien, enz. Doch niets van dat al in het werk van den heer Wieringa.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 17: Economische aaneensluiting van de verschillende deelen van het Britsche wereldrijk, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Een studie over de opname der voedende bestanddeelen der rijstplant, door J. J. Paerels. — Cacao-selectie. — De suiker-oogst in Australië in 1916. — Java-thee gedurende het jaar 1916. — Electriche ovens, door G. de Clercq. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Vereeniging „Moederland en Koloniën“.

Van het orgaan dezer Vereeniging verscheen No. 1 van den 17den jaargang (1917). Het bevat het verslag over het jaar 1916; een lijst der leden, zoomede den tekst eener voordracht (met gedachtenwisseling) van den heer A. H. J. G. Walbeem over het militievraagstuk op Java.

Een tijdschrift der Chineez.

Verschenen is het eerste No. van een nieuw orgaan, getiteld: Chung Hwa Hui Tsa Chih. Tijdschrift der Chineez in Nederland en Nederlandsch-Indië, tevens orgaan van de Chineez-Vereeniging „Chung Hwa Hui“.

Voorloopig zal het tijdschrift op ongeregelde tijden verschijnen te Amsterdam (adres van de administratie: Overtoom 323; van de Redactie: Zocherweg 77). De redactie deelt in haar Inleiding mede, dat het orgaan niet zal ontfaan in een schendblad, dat het geen politieke actie zal voeren, aangezien het een vereeniging vertegenwoordigt, die geen politiek doel nastreeft. De bedoeling is: de levende gedachten in de „Chung Hwa Hui“ in brederen kring bekend te maken en het intellectueele leven van de Chineez, in 't bijzonder van die in Nederl. Indië, te dienen.

Het tijdschrift verschijnt in het Nederlandsch met Maleische vertaling van bijna alle stukken. Het Nr. bevat o. m.: Aan de leden der Chineez-Vereeniging (een inleidend woord) door Mr. P. H. Fromberg. — Overzicht der Chineseesche filosofie, door Be Tiat Tjong. — Uit ons opstellenschrift. 1. De Volksraad, door Yap Hong Tjoen. — China en het antimilitarisme, door Teng Sioe Hie. — De Chineseesche vrouw. Lezing, door Mevr. Yap Hong Tjoen.

De apen van Celebes.

Een interessante studie van Dr. J. Büttikofer over „Die Kurzschnanzaffen von Celebes“, is verschenen als afl. 1 van deel III der Zoologische mededeelingen, uitgegeven vanwege 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie. — Fraaie gekleurde, en ook ongekleurde platen en tekstafbeeldingen, zoomede een kaart van Celebes zijn aan den tekst toegevoegd.

Mijnbouw-statistiek voor Ned.-Indië.

In het Nr. van 28 April van „De Ingenieur“ geeft de heer N. Wing Easton een overzicht der in Nederl. Oost-Indië verleende mijnconcessies, zoomede de namen en opbrengsten der concessie-terreinen.

Indologenblad.

In het Nr. van 26 April vervolgt M. de M. onder het opschrift „Alles of niets?“ zijn beschouwing over de pensioenen der Indische landsdienaren. — De heer H. J. van Mook besluit zijn artikelen over het totemisme.

Bandera Wolanda.

No. 210 (28 Febr.) van dit gedeeltelijk in de Maleische en gedeeltelijk in de Nederlandsche taal verschijnende periodiek bevat o. m. twee vervolgartikelen, getiteld: „Het bodemcongres te Djoejacarta“ en „Indië Weerbaar“.

Verbetering.

In het vorig No. van het Kol. Weekblad vestigden we de aandacht op een artikel in het Nederl. Zeewezen van 16 April, over de scheepvaart naar en in de West. Onze mededeeling, dat dit artikel van den heer Oudschans Dentz zou zijn, doch deze werd niet genoemd, berust op een dwaling. Blijken een gegronde aanmerking van de redactie van genoemd tijdschrift, is de naam van dien auteur te vinden in de inhoudsopgave van genoemd nummer.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exporthblad.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND BIJ ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERDIEVEN
DECELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSC, SPAANSCH, ITALIAANSCH
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
+ OVER DE WAALSCHERKERK +
58° MOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL. 2234

Kanten.	Festons.	Robes.
Kleedjes.	Zakdoeken.	Lingeries.

Fa M. & J. TOEMAN, Spuistraat 67 .....
DEN HAAG Tel. 2009.

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
SPECIAAL INGERICHT VOOR HET
TYPEN VAN DICTATEN.
LEVERT ALLE MOGELIJKE KANTOORBENODIGDHEDEN.
E. VAN OS, Directrice.

J. N. MULLER,
En gros Singel 233 Amsterdam En détail Paleisstraat 45
Telefoon 6011. Gevestigd 1826.
Fabriek en Magazijnen van Koffers,
Tasschen en fijne Lederwaren.

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is
Hôtel PHILADELPHIA
Leidschekade 94.
Dagelijks van 12 tot 8 uur.
Pension per dag vanaf f 4.- Tevens Europeesche Keuken
Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- A. VISSCHER.
toonstelling de Vrouw 1813-1913.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeling Breda en Omstreken:

Verslag over het jaar 1916.

Het ledental onzer afd. bedroeg 1 Jan. 1916: 39. Door verplaatsing, sterfgeval en bedanken daalde het tot 27. Er kwamen 7 nieuwe leden bij, zoodat er ult. Dec. van het verslagjaar 34 leden waren. Onze vereniging betreurt zeer het verlies door overlijden van onzen verdienstelijken secretaris, tevens lid van het hoofdbestuur, den heer J. C. van Reijn, oud-inspecteur Adm. Marine.

In zijn plaats werd tot lid van het Hoofdbestuur gekozen Dour. Clifford Kocq v. Breugel en als secretaris trad op steller dezer verslaggeving, die sedert eenige maanden als zoodanig fungeerde.

Gedurende het verslagjaar werden twee zeer boeiende voordrachten gehouden, één door den heer Giel, gep. kol. N.-O.-I. leger, over het leven in Indië, met lichtbeelden en één eveneens door den heer Sibinga Mulder, lid der Tweede Kamer over Indische cultures (suiker, rijst, rubber). Er wordt veel moeite gedaan ons bibliotheekje uit te breiden en in verband daarmee zal het hoogelijk door ons gewaardeerd worden, als deze uitbreiding van buitenaf gesteund wordt.

Sedert 1 Jan 1917 traden nog 5 nieuwe leden toe.

De Presidente,

W. C. CLIFFORD KOCQ v. BREUGEL-Roelofs.

De Secretaris,

L. VISSER.

Verantwoording van de gelden over het jaar 1916.

Baten.

Aan saldo ult. December 1916	f 98.27
„ rente	„ 2.79
„ contributie	„ 86.50
Totaal	f 187.56

Lasten.

Aan afdracht hoofdbestuur over 1916	f 27.37
Lezing van den Heer Giel	„ 35.—
Aandeel lezing Sibinga Mulder	„ 15.—
Aan Watersnood Java	„ 20.—
Aan Zaalhuur	„ 9.—
Reclame op de trans	„ 4.—
Advertenties	„ 6.30
Drukloon	„ 4.20
Nota Engelbrecht	„ 4.75
Grafkrans	„ 5.—
Contributie Oranjekruis over 1915	„ 5.—
Briefport	„ 2.50½
Rekening looper	„ 3.87½
Kassa	„ 45.56
Totaal	f 187.56

Breda den 4 April 1917.

De Penningmeester,

E. G. A. TAENZER.

De Presidente,

W. C. CLIFFORD KOCQ v. BREUGEL-ROELOFS.

Gezien en accoord bevonden, Breda 5 April,

(Was get.) H. DUIJVELAAR.
„ VAN ASSENDORP.

Van het Koloniaal Arbeids- en Informatie-Bureau „Oost en West“:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Ontvangsten.

Saldo in kas op 1 Januari 1916	f 450.12½
Abonnementsgelden	„ 90.—
Rente	„ 18.02
Verkoop Effecten	„ 1408.25
Plaatsingsgelden	„ 182.—
Totaal	f 2148.39½

Uitgaven.

Tractementen en toelagen	f 925.—
Bewaarloon Nederl. Bank	„ 0.13
Administratiekosten	„ 163.70
Schrijffloonen v. d. waarn. Directeur	„ 8.—
Saldo 31 December 1916	„ 1051.56½
Totaal	f 2148.39½

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Beheerder,

HARTING.

Verslag omtrent den financiëlen toestand.

Evenals het jaar 1915 gaf ook 1916 een achteruitgang te zien van het beschikbaar gestelde kapitaal en aangezien daarin voor 1917 geen verbetering is te voorzien, is te voorzien, dat het einde van 1917 dat kapitaal zoo goed als geheel zal zijn weggeslonken.

De uitgaven werden op verre na niet door de vergoeding van plaatsingskosten gedekt.

Werden in 't jaar 1915 2 jongelieden geplaatst, waarvoor f 275.— voor vergoeding door de werkgevers werd betaald, in 1916 werden 6 jongelieden naar Indië uitgezonden, terwijl voor plaatsingsgelden slechts f 182.— werd ontvangen.

Bestonden aan het einde van het jaar 1915 de bezittingen van het bureau uit f 450.12½ kasgeld en 2 Certificaten N. W. S. nominaal ter waarde van f 2000.—, bij het einde van het jaar 1916 bleef nog slechts f 1051.56½ beschikbaar.

De certificaten werden gerealiseerd tot een bedrag van f 1408.25 en de uitgaven overtroffen de inkomsten met f 806.81.

Als afzonderlijke stichting zal het bureau niet behouden kunnen blijven. Men zal er op bedacht moeten zijn, tot hoever de werkzaamheden door de Vereeniging „Oost en West“ overgenomen en te haren koste voortgezet kunnen worden.

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Beheerder,

HARTING.

Van de Studenten-Afdeling Leiden:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Ontvangsten.

Jan. 1. Saldo in kas	f 54.02
Te weinig overgebracht op 1 Januari	„ 1.—
Contributie van Mej. Wortington	„ 2.50
Idem van den heer Ochse	„ 2.50
Idem v. d. hr. v. d. Meij te Delft	„ 2.50
Van de Dordtsche Bank	„ 82.21
Totaal	f 144.73

Uitgaven.

Jan. 22. Aan den heer Nooij v. d. Kolff restitutie van voorgeschoten gelden voor een lezing met lichtbeelden te Leiden	f 13.10
Oct. 24. Aan den heer Ed. IJdo voor geleverd drukwerk	„ 10.60
Nov. 10. Aan den heer D. Harmens, Penningm. v. d. burger-afd. te Leiden, bijdrage in de receptiekosten v. h. H. B. tijdens de te Leiden gehouden Alg. Vergadering	„ 15.10
Aan de Secretaresse voor administratiekosten	„ 10.—
Idem a. d. Voorzitter	„ 10.—
Aan mej. De Wit voor onkosten van een te Leiden gehouden lezing	„ 50.20
Aan administratiekosten v. d. administrateur	„ 2.50
Dec. 31. Saldo in kas	„ 33.23
Totaal	f 144.73

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Administrateur,

HARTING.

Ingezonden.

Engelschen over Ned.-Indië.

In 1914 zijn te Londen niet minder dan drie reisbeschrijvingen van Java en Nederl. Indië verschenen, allen fraai geïllustreerd. De titels zijn:

Mc. Millan, A journey to Java, with 34 ill. Brown Macmillan, The Dutch East, with 78 (bizarre fraaie) ill., en

Walcott, Java and her Neighbours, three months' wanderings in Java, Celebes, the Moluccas and Sumatra, with 78 ill.

In 't eerst genoemde boek, door een dame geschreven, wordt Java „the most enchanting land“ genoemd en prijst zij „the Dutch officials and residents“ om hun „gratest Kindness and courtesy“. Met „See Java—and die!“ neemt zij afscheid van den lezer.

't Tweede boek is van meer betekenis. Onder de illustraties is er één van den Boroboeoer na de restauratie, waarop 't „see and die“ ook van toepassing is, al staat 't er niet onder afgedrukt. Ook deze reiziger, een Australiër, noemt Java een der mooiste eilanden van de wereld „her civil service,“ zegt hij, „is a credit to her..... I have no doubt, judging from those I have met, that Holland sends some of her ablest young men to administer her empire. Indeed this oriental empire of Holland must be a constant drain on her youthful talent.....“

Walcott, de schrijver van 't laatst genoemde werk, heeft kans gezien in drie maanden nagenoeg den ganschen archipel af te reizen, met uitzondering van Borneo. Aan 't eind zegt hij: „Our wanderings in the Insulinde were over all too soon. In the fifteen weeks of travel in the Dutch possessions we met with unfailing courtesy and kindness at the hands of all the Hollanders with whom we came in contact by chance or introduction and in their wonderful island colony we enjoyed a succession of delightful surprises and pleasurable experiences such as I hardly think could be duplicated in any other part of the world. I know of no regions of more lovely and more varied scenery, or I have said before, and of no lands where so much that is strange and unusual may be seen at so little risk and with so little discomfort. The beauties and wonders of the islands of volcanoes and spices are typical and unique of their kind, and even the most blasé traveller can hardly fail to be aroused to enthusiasm by their alluring charms. For myself I can only say that my visit to the marvellous Insulinde and its mountains and jungles, its garden cities and ruins, will always stand out in the dreamland of agreeable memories as one of the never-to-be-forgotten experiences in many years travel.“

Zoo zij het!

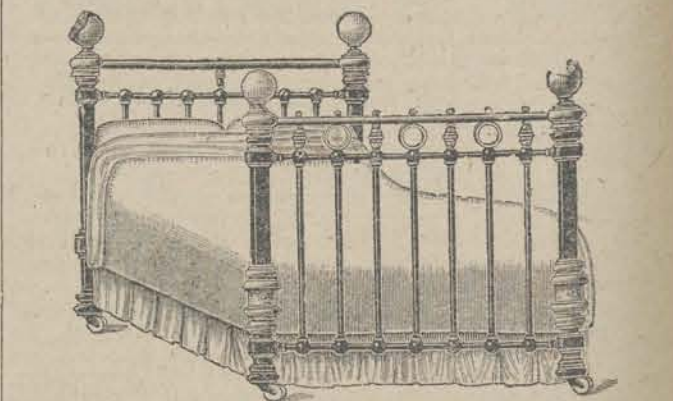
D. A. H.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding **5 pCt.** 's jaars.

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.
Uitrustingen
voor O. en W. Indië
voor Giviël en Militair.
(Oudste huis).
Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon **ZUID 828.**
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsessestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN“,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, be-wijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”
 Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.
 Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSL, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon-dienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

De Nederlandsche Spaarkas
 AMSTERDAM BANDOENG

Studie-, Uitzet-, Spaar- en Beleggingsfonds
 .... Stortingen vanaf f 2.50 per maand ....

Vraagt GRATIS prospectus aan den Inspecteur W. WEYNE, *Dibbetsstraat 83, Den Haag.*

**Vleugels, Piano's
 Kunstspel-Piano's, Orgels**

Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „ 18.- ” ” ” 180.- ” ”

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
 voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA
 Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 0 / 0 PANDBRIEVEN
 na 10 jaar opvorderbaar
 à 100 0/0. **99 0 / 0**
 Verkrijgbaar tegen

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAI
 Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN
 Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
 Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

VERKOOPHUIS
 GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
 Tramhalte 7 en A DEN HAAG
 halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweede-hands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
 van 10 tot 4 uur.

GEEN BETER DAN

GAZELLE-RIJWIELEN

VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

AUG. SVELKOUL.INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak. Theoretische en praktische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse,
Directrice en Leeres in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderev. Telefoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren
en Echte Russische, Egyptische, Fransche en
Turksche Sigaretten.

Speciale blikverpakking voor de tropen.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20 AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak

voor het

inrichten der Slaapkamers

(Leveringen door het geheele land) - Telef. Int.: c. 8399 N

Pension DE BRUIJNP. C. Hooftstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.
AMSTERDAM.

Prachtige Appartementen

Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon.

ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

Adverteeren doet verkoopen.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor het a.s. Voorjaar- en Zomerseizoen:

Blouses Costuumrokken
in piqué en voile stoffen.

Sportmantels Witte Kousen

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.**WIE**er op gesteld is, solide nette,
goed opvallende**KANTOORBOEKEN**te gebruiken, bestelle dezelve
bij deN.V. Boekdrukkerij voorh. Firma
T. C. B. TEN HAGEN, Den Haag.Solide bewerking.
Billijke prijzen.Bij de N.V. BOEKDRUKKERIJ
v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN,
Den Haag, zijn verkrijgbaar:**Weeklijst der Werklieden**

(met Kasrekening)

en

Dag- en Weeklijst(met plaats voor notering van aan-
gevoerde materialen en staat van
meer en minder werk).Prijs 1-50 stuks 3½ cent per stuk
50-100 " 2½ " " "
vanaf 100 " 2 " " "

desverlangd beide lijsten gesorteerd.

Voor buiten 's-Gravenhage, volgt toezending
na ontvangst van postwissel, vermeerderd
met f 0.20 voor franco verzending.**Parkhotel**

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.**Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED” POETSCHREME**

van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

P. B. VAN MOORSEL & CO Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den HaagGoedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.**RIPPEN**

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116van de Nederlandsche Coöperatieve Spaar-
en Credietbank van Ambtenaren en Beamb-
ten te Amsterdam. Credieten met en zonder per-
soonlijke of zakelijke zekerheid.

Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 %.

De Directeur: ZEILMAKER.